

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva



Bakalářská práce

Nemocenské dávky v právní úpravě a praxi České republiky

Lenka Svíčková

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lenka Svíčková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Nemocenské dávky v právní úpravě a praxi České republiky

Název anglicky

Sickness benefits in the legal regulations and practice of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce je zmapování vývoje dávek nemocenského pojištění. Stručný přehled od 1.1.1993, rozpracování stávajících dávek, nových dávek a zpracování základní právní úpravy. Na základě zjištěných skutečností zjistit zda stávající právní úprava odpovídá požadavkům praxe. Případně upravit znění zákona v závislosti na budoucím vývoji.

Metodika

Prvotním úkonem bude shromáždění a prostudování podkladů pro zhotovení práce, vypracování teoretické části a její zhodnocení. Vypracovaná část bude konzultována s vedoucí práce. Na teoretickou část bude navazovat praktická část, kde budou porovnány výše nemocenských dávek za určitá období. Rovněž bude porovnána výše dávek vůči průměrné mzdě. Na závěr bude proveden návrh na změnu či úpravu zákonných ustanovení.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Dávky nemocenského pojištění, ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství, zaměstnavatel, otcovská, zaměstnanec, dlouhodobé ošetřovné.

Doporučené zdroje informací

ČESKO. *Sociální pojištění 2018 : pojistné na sociální zabezpečení, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, organizace a provádění sociálního zabezpečení : velké změny všech zákonů od 1.2. 2018 : redakční uzávěrka 8.1. 2018.* Ostrava: Sagit, 2018. ISBN 978-80-7488-279-1.

Mzdová účetní : odborný měsíčník. Olomouc: ISSN 1211-1430.

Národní pojištění : měsíčník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ, – ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Praha: ISSN 0323-2395.

ŠUBRT, B. *Abeceda mzdové účetní 2016.* Olomouc: ANAG, 2016. ISBN 978-80-7554-108-6.

ŽENÍŠKOVÁ, M. – PŘIB, J. – ČESKO. *ZÁKON O NEMOCENSKÉM POJIŠTĚNÍ (2006, NOVELY 2008-****). Zákon o nemocenském pojištění : s komentářem a příklady.* Olomouc: ANAG, 2018. ISBN 978-80-7554-108-6.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Daniela Světlíková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2018

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 02. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nemocenské dávky v právní úpravě a praxi České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12.3.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce JUDr. Daniele Světlíkové za vstřícný přístup, trpělivost a odbornou pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Poděkování také patří celé rodině, která mě podporovala po celou dobu mého studia.

Nemocenské dávky v právní úpravě a praxi České republiky

Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na vývoj nemocenského pojištění v České republice. Práce je členěna podle právní úpravy jednotlivých druhů dávek nemocenského pojištění. Obsah bakalářské práce je koncipován na dvě části, teoretická a praktická. Teoretická část je zaměřena na aktuálně platnou právní úpravu oblasti nemocenských dávek v České republice, podmínky nároku na dávky, podmínky jejich výplaty. Cílem bakalářské práce je zajistit kvalitní přehled nemocenských dávek v České republice a zmapovat a porovnat vývoj výše dávek od vzniku České republiky. Praktická část bakalářské práce se soustředí na sledování proměn dávek nemocenského pojištění v praxi a jak se v této oblasti ve sledovaném období měnila legislativa. V závěru práce jsou zpracovány návrhy na úpravy jednotlivých nemocenských dávek.

Klíčová slova: Dávky nemocenského pojištění, ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství, zaměstnavatel, otcovská, zaměstnanec, dlouhodobé ošetřovné.

Sickness benefits in the legal regulations and practice of the Czech Republic

Summary

The bachelor thesis focuses on the development of sickness insurance in the Czech Republic. The work is divided according to the legal regulations of the individual types of sickness insurance benefits. The content of the bachelor thesis is conceived in two parts - theoretical and practical. The theoretical part is focused on the current legal regulation of sickness benefits in the Czech Republic, conditions for entitlement to benefits, conditions of their payment. The aim of the bachelor thesis is to provide a good overview of sickness benefits in the Czech Republic and to map and compare the evolution of the amount of benefits since the Czech Republic. The practical part of the bachelor thesis focuses on monitoring changes in sickness insurance benefits in practice and how the legislation has changed in this area over the period under review. At the end of the thesis, proposals are made for adjustments of individual sickness benefits.

Keywords: Sickness Insurance Benefits, Nursing, Maternity Assistance, Employer, Paternity, Employee, Long Term Care.

Osnova:

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíle práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretické vymezení základních pojmů.....	16
3.1 Nemocenské pojištění	16
3.2 Dávky nemocenského pojištění (nemocenské dávky)	18
4 Právní úprava oblasti nemocenských dávek u nás	19
4.1 Podmínky nároku na nemocenské dávky a jejich výplatu	20
4.2 Dávky nemocenského pojištění.....	21
4.2.1 Nemocenské.....	22
4.2.2 Ošetřovné	27
4.2.3 Dlouhodobé ošetřovné	29
4.2.4 Peněžitá pomoc v mateřství	30
4.2.5 Dávka otcovské poporodní péče	32
4.2.6 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	33
5 Vlastní výzkum.....	35
5.1 Průměrná mzda v letech 1993 – 2018	35
5.2 Nemocenské v letech 1993 – 2018.....	38
5.3 Ošetřovné v letech 1993 – 2018.....	44
5.4 Dlouhodobé ošetřovné v letech 1993 – 2018.....	46
5.5 Peněžitá pomoc v mateřství v letech 1993 – 2018.....	47
5.6 Dávka otcovské poporodní péče v letech 1993 – 2018.....	51
5.7 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství v letech 1993 - 2018	51
6 Zhodnocení a návrhy de lege ferenda	54
7 Závěr.....	57
8 Použitá literatura	58

Seznam grafů

Graf č. 1: Průměrná mzda v ČR v letech 1993 – 1999 (v Kč)

Graf č. 2: Průměrná mzda v ČR v letech 2000 - 2009

Graf č. 3: Průměrná mzda v ČR v letech 2010 – 2018

Graf č. 4: Průměrná dávka nemocenského v letech 1993-1999

Graf č. 5: Průměrná dávka nemocenského v letech 2000 – 2009

Graf č. 6: Průměrná dávka nemocenského v letech 2010 – 2018

Graf č. 7: Průměrná dávka PPM v letech 1993 – 1999

Graf č. 8: Průměrná dávka PPM v letech 2000 – 2009

Graf č. 9: Průměrná dávka PPM v letech 2010 – 2018

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Poměr průměrného nemocenského ve vztahu k průměrné mzdě v letech 1993 – 1999

Tabulka č. 2: Poměr průměrného nemocenského ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2000 – 2009

Tabulka č. 3: Poměr průměrného nemocenského ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2010-2018

Tabulka č. 4: Vývoj počtu nemocensky pojištěných osob a výdajů na nemocenské v letech 1993 – 2017

Tabulka č. 5: Vývoj výdajů na ošetřovné v letech 1993 – 2017

Tabulka č. 6: Poměr průměrné PPM ve vztahu k průměrné mzdě v letech 1993 – 1999

Tabulka č. 7: Poměr průměrné PPM ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2000 – 2009

Tabulka č. 8: Poměr průměrné PPM ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2010 – 2018

Tabulka č. 9: Vývoj výdajů na peněžitou pomoc v mateřství v letech 1993 – 2017

Tabulka č. 10: Vývoj výdajů na VPTM v letech 1997 - 2017

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PPM	Peněžitá pomoc v mateřství
VPTM	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

1 Úvod

Nemocenské pojištění představuje významnou součást pilíře pojištění v rámci nastavené sociální politiky České republiky. S ohledem na jeho smysl a cíl se není čemu divit, jelikož je to právě nemocenské pojištění, respektive z něj vyplácené nemocenské dávky, které mají finančně zabezpečit ekonomicky aktivní část populace v případě, že ztratí krátkodobě výdělek, například z důvodu nemoci (nemocenské, ošetřovné, či nově také dlouhodobé ošetřovné), stejně jako z důvodu narození potomka (peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, či nově také dávka otcovské poporodní péče).

Zatímco u zaměstnanců vzniká účast na nemocenském pojištění ze zákona a je povinná, tak naopak u osob samostatně výdělečně činných je samotná účast na nemocenském pojištění dobrovolná. V každém ohledu je nutno nemocenské pojištění zvážit, a to především v případě jeho dobrovolnosti u osob samostatně výdělečně činných. Hlavním důvodem je pak skutečnost, že nemocenské pojištění má s ohledem na následně vyplácené dávky nemocenského pojištění v platné legislativě definovaných případech charakter sociálního zabezpečení, kdy se pak právě díky placení nemocenského pojištění člověk nemusí obávat toho, že by v případě dlouhodobější nemoci zůstal de facto ze dne na den bez finančních prostředků.

Předkládaná bakalářská práce na téma „*Nemocenské dávky v právní úpravě a praxi České republiky*“ je rozdělena na část teoretickou a praktickou. První, teoretická část práce vychází z provedené literární rešerše dostupné odborné literatury, článků a dalších dostupných, převážně elektronických zdrojů. V jednotlivých kapitolách je pak pozornost nejprve zaměřena na teoretické vymezení základních pojmů pro potřeby bakalářské práce, jako je například nemocenské pojištění, nebo nemocenské dávky jako takové. Následně je pozornost soustředěna na aktuálně platnou právní úpravu oblasti nemocenských dávek v České republice, především pak na zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, prostřednictvím kterého budou vymezeny nejen podmínky nároku na dávky, nebo podmínky jejich výplaty, ale samozřejmě také další charakteristika jednotlivých nemocenských dávek, které jsou z nemocenského pojištění vypláceny zaměstnancům, nebo osobám samostatně výdělečně činným v případě, že jsou tyto dobrovolně účastny

nemocenského pojištění. V poslední kapitole této části práce je pak poukázáno na změny a vývoj nemocenských dávek v právní úpravě České republiky v historickém kontextu od roku 1993.

V druhé, praktické části předkládané bakalářské práce, jsou získané teoretické poznatky aplikovány v praxi. Tato část práce se tedy soustředí na sledování proměn dávek nemocenského pojištění v praxi, čímž navazuje na v teoretické části práce zmíněný historický vývoj dávek nemocenského pojištění v právní úpravě v České republice. Za tímto účelem je sledován vývoj nemocenského pojištění (jak nemocenského pojištění zaměstnanců, tak nemocenského pojištění OSVČ) stejně jako je věnována pozornost vývoji výše jednotlivých dávek, které vyplývají z nejrůznějších statistik. Zdrojů, ze kterých jsou statistická data čerpána je vícero, určitým nedostatkem v této oblasti je, že se ve sledovaném období měnila jak legislativa, tak metodiky pro zpracování dat některých institucí, od kterých jsou čerpána primární data, což může vést k určitým odchylkám ve výsledcích.

2 Cíl práce a metodika

V této kapitole jsou představeny jednotlivé cíle práce a dále metodický postup, který je využit k jejímu zpracování a k naplnění těchto cílů.

2.1 Cíle práce

Vzhledem k tomu, že práce je v návaznosti na informace uvedené v úvodu standardním způsobem členěna na teoretickou a praktickou část, jsou stanoveny rovněž dva na sebe navzájem navazující cíle, jeden pro teoretickou a druhý pro praktickou část, přičemž stěžejní je cíl pro praktickou část, jehož výstupem jsou vlastní výsledky provedeného zkoumání.

Cílem teoretické části práce je jednak zajistit kvalitní teoretický úvod do zkoumané problematiky nemocenských dávek v ČR s ohledem na její komplexnost, a zároveň samozřejmě také poskytnout kvalitní teoretický rámec pro následnou praktickou část bakalářské práce. Jinak řečeno, cílem teoretické části je především na podkladě literární rešerše vytvořit kvalitní teoretický rámec pro další zkoumání problematiky.

Cílem praktické části práce je pak zmapovat a porovnat vývoj výše dávek nemocenského pojištění u nás, a to za období let 1993-2018. Pokud se týká vývoje dávek, je sledována jednak struktura dávek z nemocenského pojištění, jednak jejich výše, čímž dílčím cílem č. 1 je porovnání výše nemocenských dávek za určitá období, porovnání výše dávek vůči průměrné mzdě. Dílčím cílem č. 2 je provést návrh na změnu či úpravu zákonných ustanovení. V následující podkapitole je pak nastíněn metodický postup vedoucí k naplnění uvedených cílů.

2.2 Metodika

V teoretické části bude využita metoda studia odborné literatury z oblasti práva sociálního zabezpečení a z oblasti souvisejících oborů (sociální politiky, rodinné politiky apod.), která bude doplněna studiem právních předpisů, u kterých bude pracováno s vícero verzemi účinnými v jednotlivých sledovaných obdobích, aby se podařilo získat komplexní přehled o vývoji právní úpravy těchto předpisů a změnách, ke kterým v průběhu let docházelo. Na

základě studia odborné literatury bude zpracována literární rešerše, ke které napomohl mimo jiné i multidisciplinární přístup, který vedle oblasti práva sociálního zabezpečení a sociální politiky zohledňoval rovněž poznatky z oblasti ekonomie i politických věd. Zařazena bude rovněž metoda historického pohledu, která bude s ohledem na nutnost analyzovat vývoj úpravy ve sledovaných letech důležitá. Opomenuta nebude ani metoda obsahové analýzy dostupných zdrojů a legislativy a dále také metoda dedukce, dílčím způsobem bude zařazena diachronní komparace (tj. komparace jedné problematiky v různých časových obdobích)¹ nároku na jednotlivé dávky z nemocenského pojištění ve sledovaných letech, resp. v jednotlivých časových obdobích.

Praktická část bude v této práci postavena na dostupných statistických údajích a legislativě a na ně navazujících výpočtech, čímž v praktické části pak bude využita jednak metoda deskriptivní analýzy, která bude zpracována na základě dostupných dat Českého statistického úřadu (zejména se bude jednat o údaje týkající se průměrné mzdy v ČR ve sledovaném období) a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, které se rovněž statistikami týkajícími se dávek zabývá a eviduje je, popř. i zpracovává různá srovnání. Deskriptivní analýza bude dána do souvislosti s obsahovou analýzou právních předpisů o nemocenském pojištění, ve kterých jsou a v minulosti také byla upravena pravidla pro výpočet nároku na dávku a stanoví podmínky, pro její splnění. V návaznosti na tyto údaje bude provedeno statistické zpracování dat a synchronní komparace výše dávek s výší průměrné mzdy v jednotlivých letech (tj. komparace několika skutečností – dávek a výše mzdy, počtu vyplacených dávek v jednom časovém období, které bude pro účely této práce vymezeno jako jeden kalendářní rok)². Zařazena bude dále rovněž diachronní komparace výše jednotlivých dávek stejně jako výše průměrné mzdy ve sledovaném období, ze které bude možné vysledovat, jak rychle rostly mzdy.

Veškerá získaná kvantitativní data budou následně statisticky zpracována do podoby nejrůznějších grafů a tabulek. Bude sledován vývoj průměrné mzdy za posledních 25 let, rozdělen do tří grafů. Období od roku 1993 do roku 1999, období od roku 2000 do roku 2009 a období od roku 2010 do roku 2018. Dále bude porovnání průměrné výše

¹ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9, s. 389.

² SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9, s. 389.

nemocenského ve srovnání s výší průměrné měsíční mzdy v letech 1993 – 1999, v letech 2000 – 2009 a v letech 2010 – 2018. Bude také zjišťován vývoj počtu nemocensky pojištěných osob a výdajů na nemocenské, na ošetrovné, na peněžitou pomoc v mateřství a na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství v letech 1993 – 2017. V návaznosti na veškeré zjištěné údaje bude pak aplikována metoda syntézy a dedukce, jejímž prostřednictvím budou formulovány závěry týkající se jednotlivých cílů práce. V kontextu tohoto metodického postupu budou pak prostřednictvím metody dedukce a syntézy formulovány návrhy na doporučení de lege ferenda týkající se otázek nemocenského pojištění, a především dávek vyplácených z nemocenského pojištění. Dedukce a syntéza pak budou napomáhat i ke koncipování samotného závěru této práce.

3 Teoretické vymezení základních pojmů

Jak již bylo zmíněno v samotném úvodu bakalářské práce, nejprve budou vymezeny dva ústřední pojmy, a to nemocenské pojištění a dávky nemocenského pojištění (neboli také nemocenské dávky). Teoretické vymezení zmíněných pojmů je podstatné nejen s ohledem na úvod do zkoumané problematiky nemocenských dávek u nás, ale rovněž za účelem pochopení souvislostí mezi uvedenými informacemi v dalším textu bakalářské práce a komplexnosti problematiky nemocenského pojištění a nemocenských dávek jako takových.

3.1 Nemocenské pojištění

Jednotlivé zdroje nabízí navzájem se lišící definice nemocenského pojištění jako takového. Kompletní definici uvádí například Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, které uvádí, že „*systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění*“.³

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění pak v § 2 poukazuje na to, že nemocenského pojištění se v České republice účastní fyzické osoby, které jsou v zaměstnaneckém poměru podle některého z případů uvedených v § 5 písm. a), dále však také dobrovolně osoby samostatně výdělečně činné, nebo zahraniční zaměstnanci.⁴ V tomto ohledu pak Česká správa sociálního zabezpečení doplňuje, že u zaměstnanců je účast na nemocenském pojištění povinná a vzniká ze zákona, zatímco u osob samostatně výdělečně činných, tedy osob podnikajících jako fyzická osoba, je pak účast na nemocenském pojištění dobrovolná, a na jejich uvážení.⁵ V této souvislosti je potřeba poukázat na vývoj legislativy, který spočívá v tom, že zatímco mezi 1.1.2009 a 31.12.2010

³ Nemocenské pojištění v roce 2018. *Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky* [online]. Česká republika, 2018 [cit. 6.10.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>.

⁴ § 2-5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁵ Nemocenské pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2018 [cit. 2.10.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/>.

nebyla u OSVČ možnost účastnit se nemocenského pojištění žádným způsobem provázána s účastí na důchodovém pojištění, od roku 2011 se však OSVČ může nemocenského pojištění účastnit pouze za předpokladu, že má povinnost platit zálohy na důchodové pojištění. Jinak řečeno, OSVČ, která má samostatnou výdělečnou činnost jako svoji hlavní činnost může být nemocenského pojištění účastna vždy na základě svého rozhodnutí, v případě, že má OSVČ samostatnou výdělečnou činnost jako činnost vedlejší, záleží na tom, zda jí vznikla povinnost hradit zálohy na důchodové pojištění či nikoliv, pokud nikoliv, není možné, aby byla z této činnosti účastna nemocenského pojištění. Vzhledem k tomu, že i pro OSVČ, které tuto podmínku splňují je v současné době účast na nemocenském pojištění dobrovolná, je nutné se k této účasti aktivně přihlásit. Za den, ke kterému se OSVČ přihlásila k nemocenskému pojištění se považuje buď den, kdy byla přihláška podána na podatelně příslušné okresní správy sociálního zabezpečení nebo den, kdy byla tato přihláška odeslána na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení poštou (tj. den, kdy byla zásilka podána na poště).⁶

To, zda se daná fyzická osoba nemocenského pojištění účastní či se jej účastnila a splňuje ochrannou lhůtu, se odráží na tom, zda má nárok na výplatu nemocenských dávek. Z hlediska nemocenského pojištění je současně nutné dodat, že podle zmiňovaného Zákona o nemocenském pojištění je samotné občanství osoby nerozhodné⁷, tedy „z hlediska nemocenského pojištění se nerozlišuje, zda zaměstnanec je občanem České republiky nebo jiného státu. Nemocenského pojištění mohou být účastny jen osoby, které pracují v České republice pro zaměstnavatele se sídlem na území České republiky. Zaměstnanci, kteří jsou činní pro zaměstnavatele, kteří nemají na území ČR sídlo, jsou v ČR pojištěni, pokud má zaměstnavatel sídlo na území státu EU nebo na území státu, s nímž ČR uzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení“.⁸

⁶ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Zákon o nemocenském pojištění: od 1.1.2012: s komentářem a příklady*. Olomouc: ANAG, 2011. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 9788072637256 (str. 266).

⁷ Systém sociálního zabezpečení v České republice. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2018, 2009 [cit. 3.10.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf (str. 14).

⁸ Nemocenské pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2018 [cit. 2.10.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/>.

3.2 Dávky nemocenského pojištění (nemocenské dávky)

Odborná literatura uvádí, že dávky nemocenského pojištění lze charakterizovat jako takové dávky, které obecně náleží osobám odvádějícím daně na nemocenské pojištění, a to v tom případě, že onemocní a nemohou vykonávat svoji práci.⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky ohledně dávek nemocenského pojištění uvádí, že se jedná o dávky, kterými jsou zabezpečovány výdělečně činné osoby v případě tzv. krátkodobých sociálních událostí, mezi které spadá například těhotenství a mateřství, dále rovněž péče o dítě a ošetřování člena rodiny, nebo dočasná pracovní neschopnost osoby z důvodu nemoci, úrazu, či karantény.¹⁰

Jiná definice pak tyto dávky vymezuje jako „peněžitými dávkami a z hlediska doby poskytování je lze charakterizovat jako opakující se dávky. Jsou dávkami, které nahrazují v případě sociálních událostí příjem. Ne každá z výše uvedených dávek náleží všem skupinám osob, které jsou účastny nemocenského pojištění. Nárok na některé dávky nemocenského pojištění je pro některé skupiny osob vyloučen přímo v právní úpravě.“¹¹

Další zdroj pak dodává, že „dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů pojistného)“.¹² Lze také zmínit vymezení, které vychází z toho, že dávky nemocenského pojištění patří mezi pojistné dávky ze systému sociálního pojištění, podmínkou poskytnutí dávky je tedy určitá zákonem stanovená doba trvání nemocenského pojištění, tedy odvádění pojistného. Jedná se o dávky, na které je nárok po splnění určitých podmínek, které jsou zákonem přesně vymezeny.¹³

⁹ MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada Publishing, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5. (str. 53).

¹⁰ Systém sociálního zabezpečení v České republice. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2018, 2009 [cit. 3.10.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf (str. 14).

¹¹ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 149).

¹² ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDVÁ. *Sociální gerontologie: Úvod do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-7995-9. (str. 154).

¹³ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 149).

4 Právní úprava oblasti nemocenských dávek u nás

Právní úprava musí vycházet z Ústavy, resp. Z Listiny základních práv a svobod. Pro současnou podobu lidských práv mají zcela zásadní význam Mezinárodní organizace práce a Organizace spojených národů. Mezinárodní organizace práce je specializovanou agencí OSN, která usiluje o prosazování sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných lidských práv a práv v práci. Tyto smlouvy byly uzavřeny jako výsledek spolupráce v rámci mezinárodních organizací.¹⁴

Hlavním legislativním dokumentem, který oblast nemocenského pojištění a s ním souvisejících nemocenských dávek upravuje, je zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, jenž je v platnosti od 12. května 2006, a účinnosti nabyl s ohledem na jeho odklady 1. ledna 2009.¹⁵ Jedná se o právní předpis, který k 1.1.2009 nahradil řadu předcházejících předpisů, které problematiku nemocenského pojištění upravovaly. Jednalo se především o zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, dále zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, zákon č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách a navazující vyhlášky, popř. jednotlivé části některých zákonů, mezi které patří i příslušná ustanovení upravená v zákoně č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.¹⁶

Zásadní změnou, kterou zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění přinesl, je skutečnost, že ve srovnání s předcházející úpravou již neupravuje tři různé subsystemy nemocenského pojištění (konkrétně se jednalo o pojištění osob v zaměstnaneckém poměru, pojištění osob ve služebním poměru a pojištění osob samostatně výdělečně činných), ale všechny tři subsystemy jsou sjednoceny do jednoho systému nemocenského pojištění.¹⁷

¹⁴ Ochrana odborových práv. Českomoravská konfederace odborových svazů [cit. 15.2.2019] Dostupné také z: <https://www.cmkos.cz/cs/obsah/308/ochrana-odborovych-prav/13219>

¹⁵ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

¹⁶ PŘIB, Jan. *Nemocenské pojištění v praxi: zákon s výkladem k 1.1.2010*. Praha: Grada, 2010. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-77948 (str. 15).

¹⁷ PŘIB, Jan. *Nová úprava nemocenského pojištění. Právní rozhledy*. 2006, (12). ISSN 1210-6410 (str. II).

Navzdory tomu, že ve srovnání s předcházející právní úpravou, která byla rozdrobena v řadě různých předpisů, je zákon č. 187/2006 sb., o nemocenském pojištění významně komplexnější, neboť sjednotil řadu otázek, které byly dříve upraveny v různých předpisech, samozřejmě, že tento zákon není jediným, který oblast nemocenského pojištění upravuje, nebo se jí dotýká, naopak, zaměřit se lze na mnoho dalších zákonů a prováděcích předpisů. Za zmínění bezesporu stojí rovněž Zákon č. 589/1992 Sb., Zákon České národní rady o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti¹⁸, dále zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce¹⁹, nebo například nařízení vlády č. 343/2017 Sb., Nařízení vlády o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2016, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2016, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2018 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2018 a o zvýšení důchodu v roce 2018.²⁰

4.1 Podmínky nároku na nemocenské dávky a jejich výplatu

Ze zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění vyplývá, že je nutné odlišovat dva různé nároky, a to nárok na dávku z nemocenského pojištění a nárok na výplatu dávky z nemocenského pojištění.²¹ Zákon o nemocenském pojištění v § 14 (odst. 1) stanovuje, že nárok na dávku osobě vzniká pouze v případě, že podmínky pro vznik nároku byly splněny v době jejího pojištění. V tomto ohledu § 10 (odst. 1) doplňuje, že pojištění osoby začíná tím dnem, kdy začal pro zaměstnavatele vykonávat práci, a současně zaniká dnem skončení doby zaměstnání. Obdobným způsobem pak § 13 téhož zákona doplňuje k osobám samostatně výdělečně činným, že v jejich případě pojištění vzniká dnem, který je uveden na přihlášce k účasti na nemocenském pojištění (nejdříve dnem podání přihlášky), a zaniká na základě zákonem definovaných situací, nejčastěji dnem uvedeným v odhláске z nemocenského pojištění, dnem skončení či pozastavení samostatné výdělečné činnosti, nebo dnem zániku oprávnění vykonávat samostatně výdělečnou činnost. Zde je nutno také

¹⁸ Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku nezaměstnanosti.

¹⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

²⁰ Nařízení vlády č. 343/2017 Sb., Nařízení vlády o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2016, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2016, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2018 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2018 a o zvýšení důchodů v roce 2018.

²¹ PŘIB, Jan. Nemocenské pojištění v praxi: zákon s výkladem k 1.1.2010. Praha: Grada, 2010. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-77948 (str. 88).

zmínit specifické postavení některých dávek, a to především nemocenské a peněžité pomoci v mateřství, kde je potřeba sledovat rovněž ochrannou lhůtu pojištěnce tak, jak je upravena v § 15 a § 15a. U nemocenského je stanovena ochranná lhůta 7 kalendářních dní od zániku nemocenského pojištění v případě dočasné pracovní neschopnosti, nebo nařízené karantény. U peněžité pomoci v mateřství je pak naopak uvažována ochranná lhůta v délce 180 kalendářních dní ode dne zániku nemocenského pojištění.²²

Konkrétní podmínky nároku na dávku, ale i na její výplatu jsou tak v zákoně o nemocenském pojištění stanoveny u každé dávky individuálně, základní podmínkou je však v každém případě určitá doba účasti na nemocenském pojištění a k tomu splnění dalších podmínek, které zákon vyžaduje u konkrétní dávky.²³ Lze však obecně říct, že nárok na dávku vzniká ke dni, ke kterému jsou splněny zákonem stanovené podmínky, to znamená, že vzniká ke dni, ke kterému byla splněna poslední ze stanovených podmínek. Samotný nárok na dávku vzniká nezávisle na tom, zda o tuto dávku pojištěnec skutečně požádal. Oproti tomu nárok na výplatu dávky je spojen právě s faktem, že bylo o dávku požádáno a je časově omezen, neboť zákon stanoví, že tento nárok zaniká uplynutím tří let ode dne, kdy vznikl nárok na dávku, resp. její část. Tříletá lhůta je v současné době koncipována jako prekluzivní (tj. propadná).²⁴

4.2 Dávky nemocenského pojištění

K dávám nemocenského pojištění patří celkem šest dávek, které jsou následující: nemocenské, ošetrovné, dlouhodobé ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, dávka otcovské poporodní péče a rovněž vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. V následujícím textu jsou jednotlivé dávky představeny, a to včetně jejich geneze od 1.1.1993, na kterou se tato práce rovněž zaměřuje. Ještě před tím je stručně zmíněn celkový vývoj legislativy a úpravy dávek vyplácených z nemocenského pojištění.

V návaznosti na tyto skutečnosti je nutné zmínit, že ačkoliv je nemocenské tradiční dávkou nemocenského pojištění, prošla právní úprava nemocenského od roku 1993 poměrně

²² § 10-15 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

²³ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 149).

²⁴ PŘIB, Jan. *Nemocenské pojištění v praxi: zákon s výkladem k 1.1.2010*. Praha: Grada, 2010. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-77948 (str. 88).

významným počtem různých změn. V roce 1993 byla zásadní změnou již skutečnost, že došlo k zavedení pojistného na sociální zabezpečení, jehož součástí tvořilo i nemocenské pojištění. Dávky začaly být poskytovány za kalendářní, nikoliv za pracovní dny a výpočet začal být realizován na základě hrubého příjmu pojištěnce, nikoliv na základě čistého příjmu, jak tomu bylo dříve. Od roku 1994 pak začalo být nemocenské pojištění dobrovolné pro OSVČ. V roce 1995 byl ze systému nemocenského pojištění vyčleněn systém státní sociální podpory, do kterého byly převedeny dávky jako je např. porodné, pohřebné nebo přídavek na dítě. Od poloviny 90. let pak probíhala příprava nového zákona o nemocenském pojištění, který byl však nakonec přijat až v roce 2006. Celkově se však v průběhu 90. let Česká republika potýkala zejména s tím, že stávající systém byl zastaralý a vykazoval velmi vysokou míru solidarity, což znamenalo, že lidé s vysokými příjmy měli často nárok pouze na nízké dávky, což se v novém ekonomickém a společenském prostředí ukázalo být nevyhovující.²⁵

4.2.1 Nemocenské

Nemocenské je upraveno v ustanoveních § 23 - § 31 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Nemocenské je možné vymezit jako peněžitou dávku z nemocenského pojištění, jejímž cílem je nahradit pojištěnci, který byl uznán dočasně práce neschopným (popř. mu byla v souladu se zvláštním právním předpisem nařízena karanténa) započitatelný příjem. Nemocenské však pojištěnci náleží až tehdy, pokud pracovní neschopnost trvá déle než 14 kalendářních dní. První tři pracovní dny je karenční doba, kdy zaměstnanci nepřísluší náhrada mzdy. Od ukončení karenční doby, tedy od 4-14 kalendářního dne náleží zaměstnanci náhrada mzdy, která je poskytována zaměstnavatelem, pokud je pojištěnec zaměstnán, v případě, že se jedná o OSVČ, pojištěnec na žádnou náhradu nárok nemá.²⁶ Od července roku 2019 karenční doba skončí. Nemocenské se bude vyplácet již od prvního dne pracovní neschopnosti.

Nemocenské je možné také charakterizovat jako základní dávku plynoucí z nemocenského pojištění. Podmínkou nároku na nemocenské je vedle výše uvedených skutečností rovněž

²⁵ POPELKOVÁ, Hana. *Nové podmínky pro výplatu nemocenských dávek*. Praha: Českomoravská konfederace odborových svaz. 2010. ISBN neuvedeno. (str. 6-7).

²⁶ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 165).

účast na nemocenském pojištění,²⁷ kde je možné identifikovat určitý rozdíl mezi zaměstnancem, u kterého délka účasti na nemocenském pojištění není nijak limitována, a OSVČ, u které je stanoven požadavek, aby byla účastna nemocenského pojištění nejméně tři měsíce bezprostředně předcházející dni, kdy byla OSVČ uznána dočasně práce neschopnou, popř. jí byla nařízena karanténa. Zajímavé také je, že ustanovení upravující podmínky pro přiznání nemocenského v případě OSVČ se má dle zákona přiměřeně aplikovat i na zahraniční zaměstnance, což znamená, že je zde zákonem zakotven určitý rozdíl mezi nárokem na nemocenské mezi tuzemským a zahraničním zaměstnancem.²⁸ Další podmínky nároku na nemocenské jsou v zákoně vymezeny negativně, to znamená, že je zákonem stanoveno, za jakých podmínek pojištěnec i při splnění výše uvedených podmínek, nárok na nemocenské nemá. Jedná se především o případy, kdy si pojištěnec dočasnou pracovní neschopnost přivodil úmyslně, to znamená, že pojištěnec si záměrně přivodil poškození zdraví (leckdy přímo s cílem čerpat nemocenské, nicméně to není zákonnou podmínkou, tj. může se jednat i o případy, kdy si pojištěnec záměrně poškodil zdraví z jiných důvodů či za jiným účelem, ale ani tak nárok na nemocenské není dán). Dalším případem, kdy nárok na nemocenské nevzniká, je případ, kdy dočasná pracovní neschopnost vznikla nebo karanténa byla nařízena v době, kdy byl pojištěnec na útěku z vazby, popř. vězeňského zařízení či místa výkonu zabezpečovací detence.²⁹ Důležitým limitem pro výplatu dávky nemocenského je rovněž fakt, že za předpokladu, že zaměstnanec, který je nemocensky pojištěn z titulu více různých zaměstnání, má nárok pouze na jednu totožnou dávku ze všech zaměstnání, která se vypočítává na základě úhrnu všech denních vyměřovacích základů tohoto zaměstnance.³⁰

Jak již bylo zmíněno, v případě nemocenského se použije ochranná lhůta, která činí sedm kalendářních dní, což znamená, že i pokud pojištěnec ukončil zaměstnání a tím i účast na nemocenském pojištění a doposud není zaměstnán u jiného zaměstnavatele, tj. není nemocensky pojištěn, má nárok na nemocenské, pokud je uznán dočasně práce

²⁷ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1 (heslo : nemocenské).

²⁸ § 24 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

²⁹ SCHMIED, Zdeněk, Marta ŽENÍŠKOVÁ, Jaroslava KODROVÁ a František VLASÁK. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance : při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě*. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 9788072637973 (str. 31).

³⁰ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 158).

neschopným, popř. je mu nařízena karanténa nejpozději do sedmi dnů ode dne, kdy jeho účast na nemocenském pojištění z předchozího zaměstnání skončila.³¹

Podpůrčí doba, po kterou je možné nemocenské vyplácet, činí až 380 kalendářních dní, a to ode dne, kdy dočasná pracovní neschopnost vznikla, popř. kdy byla nařízena karanténa. V případě pojištěnce, který je poživitelem starobního důchodu nebo invalidního důchodu 3. stupně, je nárok na nemocenské limitován, a to maximálně na 70 dní ode dne, kdy byl pojištěnec uznán dočasně práce neschopným, popř. nejdéle na dobu než skončí činnost, ze které je pojištěnec nemocensky pojištěn. „*Výše nemocenského za kalendářní den činí do 30. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu, od 31. dne do 60. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od 61. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu.*“³²

Denní vyměřovací základ, který je nezbytné pro účely výpočtu výše dávky nemocenského určit, se zjišťuje tak, že veškerý příjem pojištěnce, ze kterého je odváděno pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (tj. v případě zaměstnance obvykle úhrn hrubé mzdy za kalendářní měsíc), který byl pojištěnci zúčtován za posledních 12 kalendářních měsíců před tím měsícem, kdy došlo k uznání pojištěnce dočasně práce neschopným, popř. k nařízení karantény, které jsou pro účely výpočtu nároku na nemocenské rozhodným obdobím vydělí počtem započítatelných kalendářních dnů, které na dané období připadaly. Tímto postupem je stanoven denní vyměřovací základ, který ovšem podléhá redukcí. To znamená, že jsou stanoveny tři redukční hranice (jedná se o částky ve výši 1 000 Kč, 1 499 Kč a 2 998 Kč), přičemž z částky, která je nižší, než první redukční hranice se počítá 90 %, z částky, která je vyšší než první redukční hranice, ale zároveň nižší, než druhá redukční hranice se pojištěnci započítává 60 % a mezi druhou a třetí redukční hranicí se pojištěnci započítává pouze 30 %, nad třetí redukční

³¹ §15 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

³² ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Nemocenské - Česká správa sociálního zabezpečení. ČSSZ. 2018 Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/nemocenske.htm>

hranici se již nezapočítává nic. To znamená, že výše nemocenského je tímto způsobem limitována.³³

Vedle obecných proměn, kterými prošel celý systém sociálního pojištění od roku 1993 do současnosti, je možné v případě nemocenského poukázat na několik významných změn, které byly do značné míry spojeny se změnami koncepčního rázu. Prvním charakteristickým rysem vývoje nemocenského, který je žádoucí zmínit, je skutečnost, že tehdy ještě náleželo nemocenské i těm pojištěncům, kteří čerpali lázeňskou péči. To však bylo v roce 1996 zrušeno. Nemocenské se také poskytovalo již od prvního dne pracovní neschopnosti. Za zmínku stojí i fakt, že nemocenské bylo stanovováno z denního vyměřovacího základu, který byl zastropován částkou 190 Kč. Výše nemocenského odpovídala za první tři dny 50 % vyměřovacího základu a v následujících dnech 69 % vyměřovacího základu.³⁴ V roce 1999 byla maximální výše denního vyměřovacího základu navýšena na 270 Kč.³⁵ Tato částka zůstala totožná až do roku 1999, kdy byl tento strop denního vyměřovacího základu ze zákona zcela odstraněn.

Výdaje a příjmy systému nemocenského pojištění se však potýkaly s poměrně výraznou nerovnováhou, což bylo dáno jednak prodloužením pracovních neschopností pojištěnců ve srovnání s dřívějšími obdobími, ale i skutečností, že od roku 1994 se pro OSVČ stalo nemocenské pojištění nepovinným společně s významným rozvojem podnikání na českém území³⁶ což vedlo k tomu, že v systému bylo méně pojištěnců, kteří do něj přispívali. Výsledkem toho byla úsporná opatření, která se projevila například v roce 2004 tím, že v prvních třech dnech náleželo nemocenské jen ve výši 25 % vyměřovacího základu, následně se jednalo o 69 % vyměřovacího základu.³⁷ Další změnou, která byla spojena s úspornými opatřeními, byla novela, která nabyla účinnosti v roce 2008. Ta zavedla, že nemocenské je poskytováno až od čtvrtého kalendářního dne pracovní neschopnosti a zavedla rovněž různé výše denního vyměřovacího základu v návaznosti na délku trvání pracovní neschopnosti. Proto do 30 dne pracovní neschopnosti nebo karantény bylo

³³ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Nemocenské - Česká správa sociálního zabezpečení. ČSSZ. 2018 Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/nemocenske.htm>

³⁴ §15 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců.

³⁵ §17 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců.

³⁶ POPELKOVÁ, Hana. Nové podmínky pro výplatu nemocenských dávek. Praha: Českomoravská konfederace odborových svaz. 2010. ISBN neuvedeno. (str. 6-7).

³⁷ §17 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců.

pojištění poskytováno 60 % vyměřovacího základu, od 31. do 60. kalendářního dne se jednalo o 66 % denního vyměřovacího základu a od 61. dne pracovní neschopnosti nebo karantény se pak jednalo o 72 % vyměřovacího základu.

V roce 2009 pak nabyl účinnosti současný zákon č. 187/2006 sb., o nemocenském pojištění, jehož důvodová zpráva se právě otázkou optimalizace rozpočtu spojeného s nemocenským, který byl výrazně deficitní zabývala. Poukazovala na již poměrně zastaralé nastavení systému a formulovala tak myšlenky významných koncepčních změn, mezi které patřila mimo jiné i myšlenka náhrady mzdy vyplácené zaměstnavatelem po dobu prvních 14 kalendářních dnů pracovní neschopnosti. Tímto způsobem se fakticky podařilo docílit toho, že lidé s běžnými banálními onemocněními, obvykle nemocenské vůbec nečerpají, neboť jejich pracovní neschopnost zpravidla nepřesahuje délku trvání 14 kalendářních dnů.³⁸ Úprava účinná od roku 2009 přinesla četné koncepční změny, v mnohém je totožná s dnešní úpravou, odlišnost však spočívala například v tom, že ochranná lhůta v roce 2009 činila 14 dní, byly rovněž zavedeny redukční hranice vyměřovacího základu, které však nebyly stanoveny částkami jako dnes, nicméně byly odvozovány od „*součinu všeobecného vyměřovacího základu stanoveného podle zákona o důchodovém pojištění za kalendářní rok.*“³⁹ Výše nemocenského pak činila 69 % z vyměřovacího základu, přičemž snižovala se na 50 %, pokud se jednalo o zaviněnou účast na pracovní neschopnosti.⁴⁰

K významným změnám, ke kterým došlo v pozdějších letech, pak patřila skutečnost, že s ohledem na nutnost stabilizace veřejných rozpočtů mělo od 1.1.2011 být nemocenské vypláceno až od 21. dne pracovní neschopnosti, tato úprava byla ovšem Ústavním soudem zrušena, nicméně byla opětovně přijata od 1.1.2012 a platila do 31.12.2013. Podobně také docházelo opakovaně ke změnám redukčních hranic stejně jako procentuální sazby, kterou bylo stanovováno, jaká výše vyměřovacího základu pak tvoří samotné nemocenské.⁴¹

³⁸ ČESKÁ REPUBLIKA. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

³⁹ § 23-28 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁴⁰ § 29-31 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁴¹ MPSV. Analýza vývoje nemocenského pojištění. [online]. Česká republika, 2017 [cit. 8.11.2018] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/32895/Analyza_vyvoje_nemocenskeho_pojisteni_2017.pdf

4.2.2 Ošetřovné

Ošetřovné je upraveno v ustanoveních § 39 - § 41 zákona o nemocenském pojištění. Zákon stanoví, že nárok na ošetřovné má zaměstnanec, který nemá možnost pracovat buď z důvodu ošetřování dítěte, které je mladší 10 let, za předpokladu, že toto dítě onemocnělo nebo utrpělo úraz. Ošetřovné může zaměstnanec čerpat rovněž v případě, že ošetřuje jiného člena rodiny, jehož zdravotní stav s ohledem na onemocnění nebo na úraz, který tento člen rodiny utrpěl, nezbytně vyžaduje ošetřování ze strany jiné fyzické osoby. Dále je ošetřovné možné čerpat v případě, kdy je ošetřována členka společné domácnosti, která porodila, pokud to její zdravotní stav bezpodmínečně vyžaduje.⁴²

Na ošetřovné má nárok rovněž zaměstnanec, který pečuje o dítě mladší 10 let v případě, kdy škola či školské zařízení, v jehož péči dítě jinak je, je uzavřeno, dítěti byla nařízena karanténa, v jehož důsledku dítě nemůže docházet do školy či jiného školského zařízení a konečně také za předpokladu, že osoba, která o dítě za jiných okolností pečuje, onemocněla, utrpěla úraz nebo porodila, v čehož důsledku o dítě sama pečovat nemůže.⁴³

Zaměstnancem, který čerpá ošetřovné může být jak muž, tak žena, vyjma případů, kdy se jedná o rodiče (matku či otce) dítěte do 10 let věku, je podmínkou pro čerpání dávky skutečnost, že pečující osoba je členem společné domácnosti s osobou, jejíž stav péči vyžaduje. Ošetřovné nelze čerpat za předpokladu, že jiná osoba z důvodu péče o stejné dítě ve věku do 10 let pobírá peněžitou pomoc v mateřství nebo rodičovský příspěvek. Výjimkou jsou ovšem případy, kdy se tato osoba z důvodu zdravotního stavu, úrazu nebo porodu o dítě postarat nemůže, v takovém případě je možné ošetřovné čerpat. Ošetřovné také nemohou čerpat zaměstnanci, kteří pracují z domova, popř. zaměstnanci, kteří u zaměstnavatele pracují pouze na dohodu o pracovní činnosti, ze které je jim odváděno nemocenské pojištění.⁴⁴ Stejně tak nemá nárok na ošetřovné ani zaměstnanec pracující pro zaměstnavatele na dohodu o provedení práce (i kdyby z ní bylo odváděno pojistné na nemocenské pojištění) stejně jako zaměstnanec, který je uznán dočasně pracovně

⁴² § 39 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁴³ § 39 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁴⁴ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 172).

neschopným. Toto omezení však neplatí absolutně, ale pouze po dobu prvních 14 dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti.⁴⁵

Podpůrčí doba u ošetrovného běžně činí maximálně devět kalendářních dní, nicméně v případě, že se jedná o osamělého zaměstnance, který má sám v péči dítě ve věku do 16 let, je možné ošetrovné čerpat až po dobu 16 kalendářních dní. Ošetrovné lze čerpat hned od prvního dne, kdy zaměstnanec nemůže pracovat z důvodu ošetrování jiné osoby. Ošetrovné nelze čerpat ve dnech, kdy je osoba či dítě, o které má být pečováno, hospitalizována v zařízení lůžkové péče. Výše ošetrovného je v současné době stanovena na 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu, přičemž na rozdíl od nemocenského u něj není stanovena ochranná lhůta.⁴⁶

Z hlediska vývoje ošetrovného od roku 1993 až do současnosti je třeba zmínit, že ošetrovné bylo stejně jako nemocenské od počátku sledovaného období až do roku 2009 upraveno v zákoně č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců a terminologicky bylo označováno jako „*podpora při ošetrování člena rodiny*.“ Ačkoliv úprava dávek nemocenského pojištění doznala v průběhu let 1993 – 2018 významných změn, pokud se týká ošetrovného, koncepčně se dávka neměnila. Měnila se především výše podpory, která například v roce 1993 činila 67 % denního vyměřovacího základu, od roku 1994 do konce roku 2007 se pak jednalo dokonce o 69 % denního vyměřovacího základu. Od 1.1.2008 byla s ohledem na potřeby úspor výše ošetrovného snížena na 60 % denního vyměřovacího základu.⁴⁷

Od 1.1.2009 se s účinností zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, došlo k přejmenování dávky na „*ošetrovné*.“ Za zmínku stojí koncepční změna, která platila pouze krátce, a to od 1.1.2010 do 1.5.2010, kdy byla zavedena karenční doba, která činila první tři dny z období, kdy zaměstnanec nepracoval z důvodu péče o dítě či jinou osobu sdílející s ním domácnost. Fakticky to znamenalo, že se podpůrčí doba zkrátila o tři dny. Nicméně již od 1.6.2010 byla tato karenční doba opět zrušena a ošetrovné bylo vypláceno

⁴⁵ ČSSZ. Ošetrovné - Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. 2017 [cit. 11.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>

⁴⁶ ČSSZ. Ošetrovné - Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. 2017 [cit. 11.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>

⁴⁷ §25 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců.

od prvního dne.⁴⁸ Po celou dobu až do současnosti zaměstnanci náleželo a nadále stále náleží 60 % vyměřovacího základu.⁴⁹

4.2.3 Dlouhodobé ošetřovné

Dlouhodobé ošetřovné je dávka z nemocenského pojištění, která je upravena v ustanovení § 41a - § 41f zákona o nemocenském pojištění. Jedná se o dávku, která je v české právní úpravě zcela nová, zavedena byla novelou zákona o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb., s účinností od 1.6.2018. Dávka byla do českého právního řádu zařazena za účelem pokrytí období, kdy je ošetřovaná osoba propuštěna z hospitalizace v nemocnici, nicméně její stav si nadále bezpodmínečně vyžaduje péči jiné osoby. Jak uvádí ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: „ze zahraničních zkušeností vyplývá, že je to právě kombinace ochrany pracovního místa a náhrady příjmů, která je pro podporu pečujících zásadní. V některých případech se ten, kdo potřebuje péči, uzdraví, v jiných bude třeba se o něj starat i nadále a rodina se musí rozhodnout, jak tuto péči zajistí. Dlouhodobé ošetřovné poskytne prostor i pro to, aby se rodina mohla na takovou alternativu připravit a například požádat o příspěvek na péči.“⁵⁰

Dlouhodobé ošetřovné má zaměstnanec možnost čerpat tehdy, pokud nevykonává zaměstnání, popř. samostatnou výdělečnou činnost, z níž je nemocensky pojištěn z důvodu péče o osobu, jejíž zdravotní stav vyžaduje poskytování dlouhodobé péče jiné fyzické osoby v domácím prostředí. To také znamená, že dlouhodobé ošetřovné nemohou čerpat rodiče, kteří jsou společně se svým hospitalizovaným potomkem v nemocnici, což znamená, že neposkytují péči v domácím prostředí (navzdory skutečnosti, že zaměstnání ani samostatnou výdělečnou činnost obvykle z tohoto důvodu rovněž vykonávat nemohou).⁵¹

Podmínkou pro čerpání této dávky je, že u ošetřované osoby došlo k závažné poruše zdraví, která byla spojena s hospitalizací v nemocnici trvající minimálně sedm

⁴⁸ POPELKOVA, Hana. Nové podmínky pro výplatu nemocenských dávek. Praha: Českomoravská konfederace odborových svaz. 2010. ISBN neuvedeno. (str. 31).

⁴⁹ § 41 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁵⁰ MPSV.CZ: Pečujme o své blízké - dlouhodobé ošetřovné. [online]. 2018 [cit. 12.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/28608>

⁵¹ ČTK. Pro rodiče s dětmi v nemocnici neplatí nové ošetřovatelské volno. Lidé mohou získat dlouhodobé ošetřovné. *IHned.cz* [online]. 2018 [cit. 13.11.2018]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66156590-pro-rodice-s-detmi-v-nemocnici-neplati-nove-oseetrovatelske-volno-lide-mohou-ziskat-dlouhodobě-oseetrovne>

kalendářních dní a zároveň je s ohledem na charakter poruchy zdraví dán předpoklad, že zdravotní stav této osoby bude po propuštění z nemocničního zařízení vyžadovat péči jiné osoby, a to po dobu alespoň 30 dní. Podmínkou pro čerpání dlouhodobého ošetrovného je rovněž vztah mezi osobou, která je ošetřovaná a tou, která čerpá dávku, který je upraven v zákoně. Může se jednat o příbuzného v přímé linii, sourozence, tetu či strýce, neteř, synovce, tchýni, tchána, zetě, snachu, manžela, manželku, druhu, družku či registrovaného partnera, případně i osobu, která s ošetřovanou osobou žije ve společné domácnosti.⁵² Další podmínkou je pak skutečnost, že osoba s ošetřováním vysloví písemný souhlas (nejedná-li se o nezletilé dítě), přičemž na jeden kalendářní den je možné souhlas s ošetřováním udělit pouze jedné osobě, která má tak nárok čerpat dávku.⁵³ Zaměstnanec, který takto pečuje o jinou osobu, má nárok čerpat dlouhodobé ošetrovné až po dobu 90 dnů. Výše dlouhodobého ošetrovného činí 60 % z denního vyměřovacího základu.⁵⁴

Vzhledem k tomu, že dlouhodobé ošetrovné je zcela nově zavedenou dávkou, která v době dokončování této práce byla zavedena zhruba pět měsíců, není možné pojednat o tom, jak se dávka v průběhu let v České republice vyvíjela.

4.2.4 Peněžité pomoci v mateřství

Právní úprava peněžité pomoci v mateřství (dále také jen jako „PPM“) je zakotvena v ustanoveních § 32 - § 38 zákona č. 187/2006 sb., o nemocenském pojištění. Jedná se o dávku, jenž „*náleží pojištěnce (pojištěnci) v době pokročilého těhotenství a po porodu v souvislosti s péčí o narozené dítě*“⁵⁵ Vedle ženy, která je matkou dítěte, tj. dítě porodila, může peněžitou pomoc v mateřství čerpat rovněž pojištěnec (muž), který pečuje o dítě v souvislosti se skutečností, že jeho matka zemřela, dávku může rovněž čerpat jak pojištěnec či pojištěnka, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů (obvykle se jedná o případy adopce). Dále může dávku čerpat pojištěnec (muž, který s matkou dítěte, která jej porodila uzavřel písemnou dohodu o tom, že bude o dítě pečovat. Takovou

⁵² § 41a zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁵³ ČSSZ. Dlouhodobé ošetrovné - od 1. 6. 2018 - Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. 2018 [cit. 12.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/dlouhodob-osetrovne.htm>

⁵⁴ MPSV.CZ: Pečujme o své blízké - dlouhodobé ošetrovné. [online]. 2018 [cit. 12.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/28608>

⁵⁵ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 168).

dohodu lze však uzavřít až s účinností od sedmého týdne ode dne narození dítěte, prvních šest týdnů může nárok na dávku uplatnit v těchto případech pouze žena (pojištěnka) jako matka dítěte.⁵⁶ Jedná se o dávku, u které je podmínkou pro její čerpání především skutečnost, že žena, která je zaměstnankyní, byla v posledních dvou letech před nástupem na mateřskou dovolenou a s ní související žádostí o čerpání peněžité pomoci v mateřství pojištěná po dobu nejméně 270 dní. V případě, že se jedná o ženu, která je OSVČ, je nutná účast na pojištění alespoň po dobu 180 dní v posledním roce před nástupem na mateřskou dovolenou. Standardně je možné příspěvek pobírat nejdéle do dne, kdy dítě dosáhne jednoho roku, pokud se však jedná o případ, kdy bylo dítě převzato do náhradní rodinné péče, je možné jej pobírat až do dne, kdy dítě dosáhne sedmi let. Podpůrčí doba činí 28 týdnů, přičemž v případě, že se jedná o ženu, která dítě porodila, resp. má v brzké době rodit, volí si žena termín nástupu na mateřskou dovolenou a s tím i počátek pobírání příspěvku v období mezi 6.-8. týdnem před plánovaným termínem porodu. V případě, že se nejedná o případ, kdy pojištěnka má dítě porodit, ale jedná se o situaci, kdy dochází k převzetí dítěte do péče, činí podpůrčí doba pouze 22. týdnů. Jiná je také podpůrčí doba v případě, kdy se pojištěnce narodí dvě nebo více dětí, v takovém případě je totiž podpůrčí doba prodloužena na 37 týdnů.⁵⁷ Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu.⁵⁸

Z hlediska vývoje peněžité pomoci v mateřství do roku 1993 a současnosti je nutné především zmínit, že dávky spojené s těhotenstvím a mateřstvím upravoval až do roku 2009 zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavicích na děti. Peněžítá pomoc v mateřství byla v roce 1993 poskytována za podobných podmínek jako v současné době, byť například možnost čerpání peněžité pomoci v mateřství ze strany pojištěnce může na základě písemné dohody se ženou zde absentovala. Podmínkou nároku na dávku byla účast na nemocenském pojištění po dobu 270 dní v posledních dvou letech, odlišná úprava pro OSVČ tehdy ještě nebyla zavedena. Výše dávky činila 67 % vyměřovacího základu. Od roku 1994 pak výše dávky činila 69 %

⁵⁶ § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁵⁷ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6. (str. 168).

⁵⁸ § 37 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

vyměřovacího základu.⁵⁹ Od roku 2009 pak došlo s účinností zákona o nemocenském pojištění ke zvýšení dávky na 70 % vyměřovacího základu. Tímto zákonem bylo také umožněno, aby peněžitou pomoc v mateřství pobíral i muž, který uzavřel s matkou, která dítě porodila písemnou dohodu o tom, že o dítě bude pečovat. Tato dohoda může být uzavřena nejdříve od sedmého týdne po porodu dítěte a na dobu nejméně 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích.⁶⁰

4.2.5 Dávka otcovské poporodní péče

Dávka otcovské poporodní péče (někdy též označovaná jako „otcovská“ je zcela novou dávkou nemocenského pojištění, která byla do zákona o nemocenském pojištění zavedena od 1.2.2018 a je upravena v ustanoveních § 38a - § 38d zákona. K podmínkám pro výplatu této dávky patří jednak skutečnost, že pojištěnec, pečuje o dítě, kterého je otcem, popř. o dítě, které převzal do péče nahrazující péči rodičů (např. v případě adopce) a které není starší sedmi let. Další podmínkou je, že pojištěnec je v den, kdy žádá o dávku, účastníkem nemocenského pojištění z titulu svého zaměstnání, pokud se jedná o OSVČ, je nutná účast na nemocenském pojištění nejméně po dobu tří měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, ve kterém pojištěnec o dávku žádá. Podmínkou čerpání dávky je i skutečnost, že pojištěnec na otcovskou nastoupí nejpozději šest týdnů ode dne, kdy se dítě narodilo, popř. ode dne, kdy došlo k jeho převzetí pojištěncem do péče nahrazující péči rodičů. Podpůrní doba činí sedm dní a výše dávky odpovídá 70 % vyměřovacího základu, pro který jsou stanoveny tři redukční hranice, které jsou shodné jako u nemocenského a dalších dávek.⁶¹

Dávka otcovské poporodní péče je zcela novou dávkou, kterou lze v českém právu najít v roce 2018 vůbec poprvé. Jejím prostřednictvím dochází mimo jiné k prosazování většího zapojení muže (otce) do péče o rodinu a souvisejícího sladování profesního a rodinného života jak u žen, tak i u mužů.

⁵⁹ § 6-8 zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavcích na děti.

⁶⁰ § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁶¹ ČSSZ. Dávka otcovské poporodní péče - otcovská - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. Česká republika, 2018 [cit. 8.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/otcovska.htm>

4.2.6 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství je upraven prostřednictvím ustanovení § 42 - § 44 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Jedná se o dávku, která je určena ženám, které z důvodu svého těhotenství, případně mateřství (tzn. v období do konce 9. měsíce po porodu, popř. v období, kdy žena kojí) nemá možnost vykonávat svoji práci, neboť tato práce je ženám těhotným, popř. v období do konce 9. měsíce po porodu nebo kojícím zákonem (resp. vyhláškou č. 288/2003 Sb.) zakázána, popř. by mohla dle lékařského posudku mít nepříznivý dopad na těhotenství nebo mateřství ženy, což je důvodem, proč byla žena zaměstnavatelem převedena na jinou práci. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je pak poskytován za předpokladu, že je příjem ženy převedené na jinou práci nižší, než byl na jejím původním pracovním místě. Nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství má z podstaty věci výlučně zaměstnankyně, nikoliv OSVČ, která si hraří nemocenské pojištění.⁶²

Stejně tak nemají na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství nárok i některé zaměstnankyně, typicky se jedná zejména o zaměstnankyně, které sice jsou účastny nemocenského pojištění, nicméně jen v malém rozsahu. Nárok na něj nemají ani zaměstnankyně, které pracují na dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce (i když účastny nemocenského pojištění jsou), vyloučen je nárok na příspěvek rovněž u ženy, která je členkou kolektivního orgánu právnické osoby a z titulu tohoto členství v kolektivním orgánu jako výkonu závislé činnosti ve vztahu k právnické osobě je jí hrazeno nemocenské pojištění.⁶³

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství se vždy vyplácí za jednotlivé kalendářní dny, ve kterých u ženy trvalo převedení na jinou (tzn. méně placenou práci). Výše dávky je stanovena jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem, kterého zaměstnankyně

⁶² ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Zákon o nemocenském pojištění: od 1.1.2012: s komentářem a příklady*. Olomouc: ANAG, 2011. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 9788072637256, s. 125-127.

⁶³ ČSSZ. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. Česká republika, 2017 [cit. 13.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi.htm>

dosahovala na své původní pracovní pozici a denním vyměřovacím základem, kterého zaměstnankyně dosahuje na pozici, na kterou byla převedena.⁶⁴

Také vyrovnávací příspěvek byl shodně s peněžitou pomocí v mateřství mezi roky 1993 a 2009 upraven v zákoně č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavicích na děti. Z hlediska vývoje této dávky od roku 1993 do současnosti je možné konstatovat, že to bylo právě v roce 1993, kdy bylo stanoveno, že dávka bude poskytována za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení ženy (pojištěnky) na jinou a méně placenou práci, přičemž zákon také stanovil požadavek na to, aby žena nižšího výdělku dosahovalo bez svého zavinění. Z hlediska stanovení výše vyrovnávacího příspěvku zde byla drobná koncepční odlišnost od současné úpravy, neboť se určovala v návaznosti na výši vyměřovacího základu ženy v den, kdy byla převedena na jinou práci a průměrnou výši vyměřovacího základu v jednotlivých měsících následujících po převedení na jinou práci, přičemž z hlediska výše byl stanoven limit vyměřovacího základu na 190 Kč, k částce nad tento limit se tudíž nepřihlíželo. Hned v roce 1994 však došlo k navýšení tohoto limitu na 270 Kč. Od roku 1999 byl pak stanovený maximální limit vyměřovacího základu zrušen.⁶⁵

Účinnost zákona o nemocenském pojištění pak přinesla zásadní změnu ve výpočtu, neboť výše dávky se určovala v návaznosti na rozdíl mezi vyměřovacím základem ke dni převedení na jinou práci a průměrnými započitatelnými příjmy zaměstnankyně, které připadali na jeden kalendářní den po převedení na novou práci. Odlišný koncept výpočtu mohl výši dávky dílčím způsobem ovlivnit.⁶⁶ Zásadnější změny u této dávky dále již neprobíhaly a lze se setkat i s přesvědčením, že v dnešní době, kdy ženy velmi často v případech, že je práce ohrožuje na zdraví či má negativní dopad na jejich těhotenství, odcházejí do pracovní neschopnosti v průběhu těhotenství, je tato dávka již využívána jen sporadicky.⁶⁷

⁶⁴ ČSSZ. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. Česká republika, 2017 [cit. 13.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi.htm>

⁶⁵ § 5 zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavicích na děti.

⁶⁶ § 42 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

⁶⁷ HALÍŘOVÁ, Gabriela. Ochrana těhotných žen a matek při změně pracovního poměru. *Právní rozhledy*. 2003, (11). ISSN 1210-6410 (str. 562).

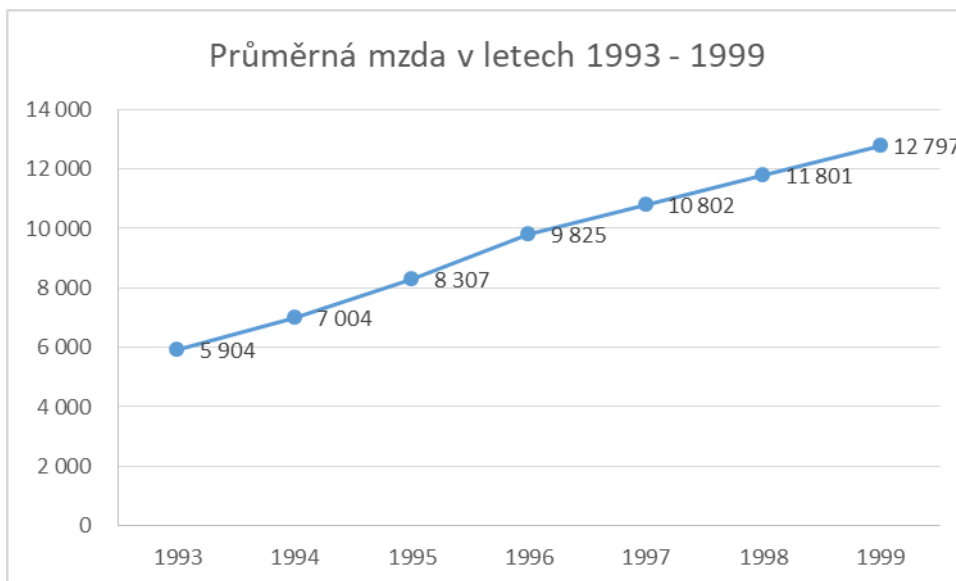
5 Vlastní výzkum

V této kapitole je realizován vlastní výzkum, který čerpá data především z české legislativy, z databáze Českého statistického úřadu a ze statistik Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky stejně jako ze statistik České správy sociálního zabezpečení. V následujících podkapitolách jsou představeny vývoje výše jednotlivých dávek, přičemž vzhledem k tomu, že s přijetím zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, došlo k terminologickým změnám v označení některých dávek, je dále pracováno se současnou terminologií. S tím pak souvisí i fakt, že statistické ročenky MPSV obvykle evidují výši dávek od roku 2005 – 2006, podobně také Česká správa sociálního zabezpečení má standardně k dispozici komplexní statistiky od roku 2003, což znamená, že dávky za předcházející období byly vyhledávány v dalších zdrojích, popř. byly alespoň dopočteny podle průměrné mzdy v daném roce a v návaznosti na právní úpravu, ze které výpočet výše dávky v konkrétním roce vyplýval. K výpočtu současných dávek byly používány kalkulačky MPSV ČR, které jsou k dispozici na webu MPSV ČR.

5.1 Průměrná mzda v letech 1993 – 2018

Údaje týkající se průměrné mzdy eviduje Český statistický úřad. V následujícím textu je pojednáno o průměrné mzdě za jeden měsíc. Vzhledem k tomu, že problematika je poměrně obsáhlá, neboť je sledován vývoj průměrné mzdy za posledních 25 let, je rozdělen do tří grafů, a to do grafu č. 1, ve kterém je znázorněna průměrná mzda od roku 1993 do roku 1999, grafu č. 2, ve kterém je znázorněna průměrná mzda od roku 2000 do roku 2009 a do grafu č. 3, ve kterém je znázorněna průměrná mzda od roku 2010 do roku 2018.

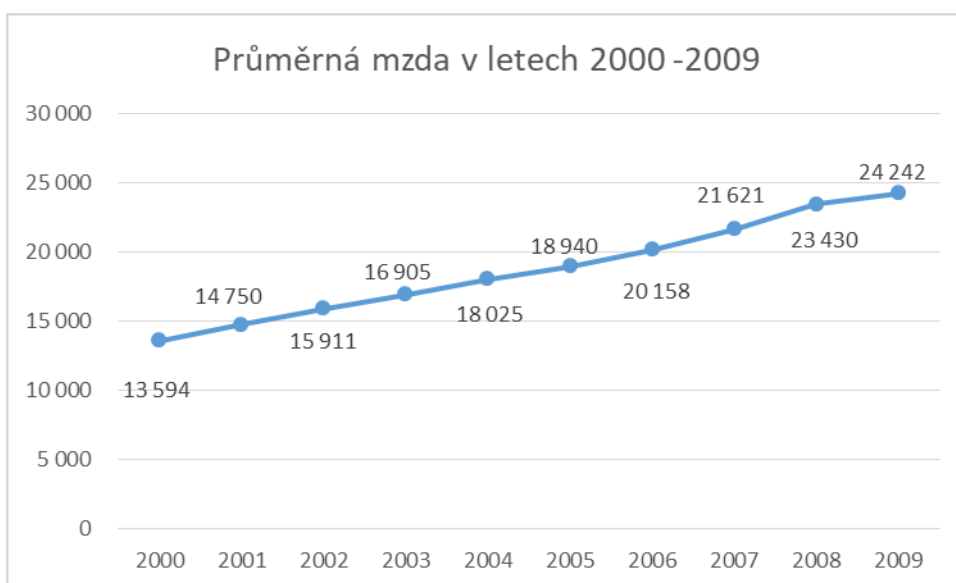
Graf č. 1: Průměrná mzda v ČR v letech 1993 – 1999 (v Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr

Jak je patrné z grafu č. 1, ekonomika se vyvíjela velmi rychle a s tím rostly rychle i mzdy. Zatímco v roce 1993 byla průměrná mzda v ČR jen 5 904 Kč, v roce 1999 to bylo již 12 797 Kč, tedy se jednalo o nárůst o téměř 117 %. Z dnešního pohledu se však jednalo o mzdy, které byly nízké, nelze však opomíjet fakt, že odlišná byla i výše nákladů na běžné potřeby člověka či bydlení.

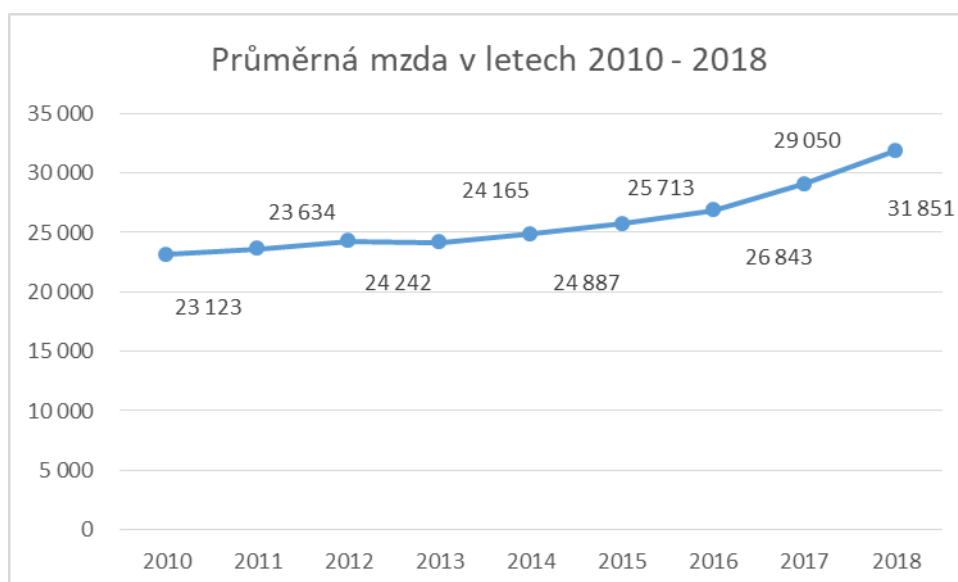
Graf č. 2: Průměrná mzda v ČR v letech 2000 - 2009



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr

Z grafu č. 2 je patrné, že i v letech 2000 – 2009 průměrná mzda v České republice velmi rychle rostla. Neboť zatímco v roce 2000 činila 13 594 Kč, v roce 2009 se jednalo o 24 242 Kč. Ve sledovaném období tedy průměrná mzda v ČR vzrostla o 78 %, což ovšem ve srovnání s předcházejícím obdobím poukazuje na to, že nárůst byl již pomalejší než v období ekonomické transformace. Velký nárůst je však patrný oproti roku 1993, který je sledován jako první.

Graf č. 3: Průměrná mzda v ČR v letech 2010 - 2018



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr

Graf č. 3 pak sleduje vývoj mezd v letech 2010 – 2018. Pro toto období je charakteristické, že mzdy již od roku 2009 stagnovaly, resp. mezi rokem 2009 a rokem 2010 došlo dokonce k mírnému poklesu průměrné mzdy z 24 242 Kč v roce 2009 na 23 123 Kč v roce 2010, rovněž v roce 2011 byla průměrná mzda nižší než v roce 2009. V roce 2012 pak hodnota průměrné mzdy dosáhla hodnoty v roce 2009. Průměrná mzda však i v následujících letech rostla jen minimálně, větší nárůst je patrný od roku 2016, kdy průměrná mzda dosáhla 26 863 Kč, v roce 2017 se pak jednalo již o 29 050 Kč a v roce 2018 (ke dni zpracování této práce) se jednalo o 31 851. V tomto období se totiž na vývoji průměrné mzdy projevila především finanční krize, která Českou republiku v plné síle zasáhla v letech 2008 – 2010,

v následujících letech pak ekonomika stagnovala a až v roce 2016 došlo k oživení ekonomiky a jejímu poměrně prudkému růstu, což se projevilo i na průměrné mzdě. V tomto sledovaném období tedy došlo k nárůstu mzdy o 38 %, přičemž největší nárůst se projevil v letech 2017 a 2018.

V kontextu průměrné mzdy stojí za zmínku, že právě v letech 2010 - 2013 byla v reakci na ekonomickou krizi, která Českou republiku poměrně silně zasáhla, provedena řada úsporných opatření (například zavádění karenčních dob, vyplácení nemocenského až od 21. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti⁶⁸ a další úsporná opatření v této oblasti, o kterých bylo podrobněji pojednáno v teoretické části práce).

Výše průměrné mzdy tedy vždy reaguje na ekonomickou situaci, obvykle však reaguje s mírným zpožděním. Totéž pak platí i pro nejrůznější sociální dávky, sociální dávky vyplácené z nemocenského pojištění nevyjímaje. To je také důvodem, proč jsou informace o výši sociálních dávek v jednotlivých letech dávány v následujících podkapitolách do kontextu s průměrnou mzdou v ČR.

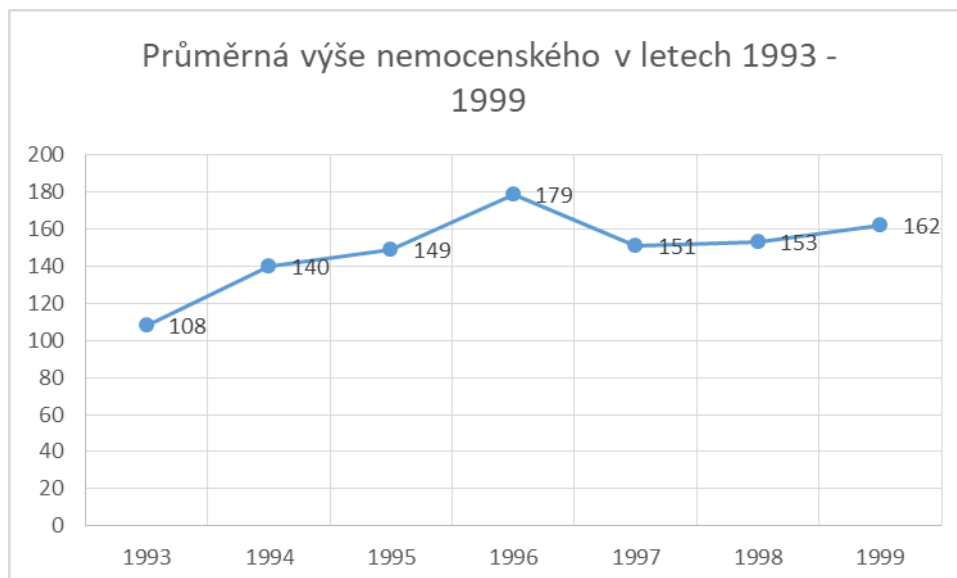
5.2 Nemocenské v letech 1993 – 2018

Nemocenské je dle údajů MPSV ČR dlouhodobě nejvýznamnější dávkou vyplácenou ze systému nemocenského pojištění,⁶⁹ což také znamená, že v nejrůznějších statistických ročenkách a dalších informačních zdrojích, ze kterých bylo v této práci čerpáno, je mu věnována největší pozornost. Vzhledem k tomu, že počet údajů je poměrně rozsáhlý, je výše dávek ve sledovaném období znázorněna ve třech grafech, a to v grafu č. 4, kde je znázorněna průměrná výše nemocenského ve srovnání s výší průměrné měsíční mzdy v letech 1993 – 1999, graf č. 5 znázorňuje průměrnou výši nemocenského v letech 2000 – 2009 a graf č. 6 se zaměřuje na roky 2010 – 2018.

⁶⁸ MPSV. Analýza vývoje nemocenského pojištění. [online]. Česká republika, 2017 [cit. 8.11.2018] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/32895/Analyza_vyvoje_nemocenskeho_pojisteni_2017.pdf

⁶⁹ MPSV. Informace o vyplácených dávkách v resortu MPSV ČR v srpnu 2018 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. [online]. Copyright © [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34352/Informace_o_vyplacenyh_davkach_v_srpnu_2018.pdf

Graf č. 4: Průměrná dávka nemocenského v letech 1993-1999



Zdroj: vlastní výpočty dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

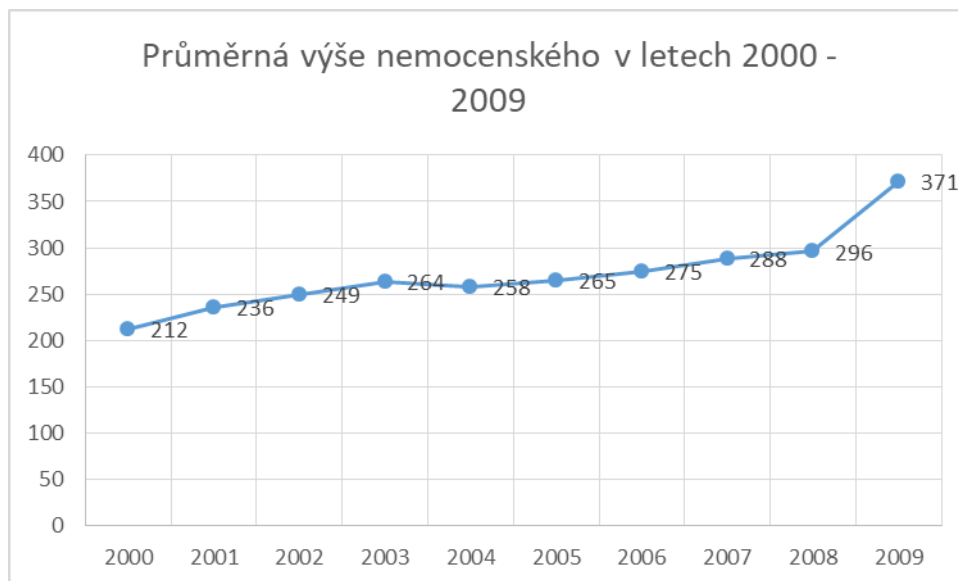
Jak je patrné z grafu č. 4, stejně jako výše mzdy, výše nemocenského na počátku sledovaného období, tedy mezi rokem 1993 a 1996 velmi rychle rostla. V roce 1997 pak došlo k mírnému poklesu průměrné denní dávky nemocenského a do konce sledovaného období, tedy do roku 1999 již byl patrný jen mírný a pomalý vzestup, což bylo dáno i tím, že nemocenské poměrně významným způsobem zatěžovalo rozpočet nemocenského pojištění, čímž byla postupně přijímána určitá úsporná opatření. To je zřejmé i z příložené tabulky č. 1, ze které vyplývá, že na počátku sledovaného období činil poměr mezi výší denní průměrné dávky nemocenského a denní průměrné mzdy 55 %, v roce 1994 stoupl až na 60 %, a ve výši přes 50 % se držel do roku 1996, nicméně následně byl patrný postupný pokles, a to až na 38 %, kterých poměr dosahoval v roce 1999.

Tabulka č. 1: Poměr průměrného nemocenského ve vztahu k průměrné mzdě v letech 1993 – 1999

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Poměr (%)	55 %	60 %	54 %	55 %	42 %	39 %	38 %

Zdroj: vlastní výpočty dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Graf č. 5: Průměrná dávka nemocenského v letech 2000 - 2009



Zdroj: vlastní výpočty dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

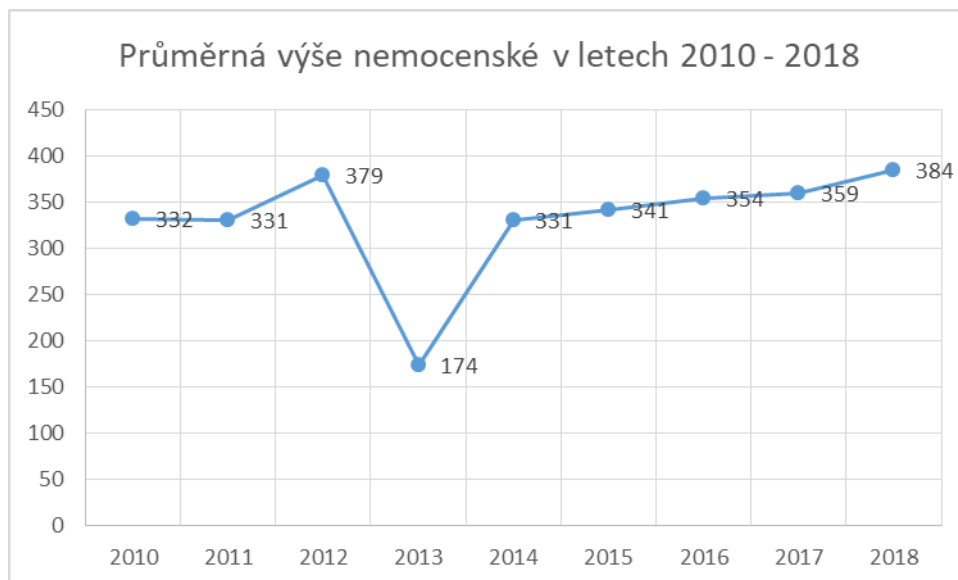
Z grafu č. 5 vyplývá, že mezi léty 1999 a 2000 výše dávky nemocenského významně vzrostla z hodnoty 162 Kč na hodnotu 212 Kč, následně pak již výše dávky rostla pomaleji, a to až do roku 2008. Další významný nárůst výše dávky byl patrný v roce 2009, kdy výše dávky vzrostla na 371 Kč. Podobný vývoj reflektuje i procentuální poměr mezi výší nemocenského a výší průměrné denní mzdy, který poukazuje na fakt, že od roku 2000, kdy nemocenské činilo v průměru 47 % mzdy (při průměrné mzdě), následně poměr nepatrně vzrostl a od roku 2004, kdy byl zřejmý pokles na 43 % sestupná tendence pokračovala v souvislosti s úspornými opatřeními až do roku 2008, kdy poměr mezi denní výší průměrné mzdy a denní dávkou nemocenského činil 38 %, v roce 2009 byl pak zřejmý nárůst na 46 %. Poměr mezi průměrnou výší denního nemocenského a výší průměrné denní mzdy je zanesen do tabulky č. 2, která je přiložena níže.

Tabulka č. 2: Poměr průměrného nemocenského ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2000 – 2009

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Poměr (%)	47%	47%	48%	48%	43%	42%	41%	40%	38%	46%

Zdroj: vlastní výpočty dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Graf č. 6: Průměrná dávka nemocenského v letech 2010 – 2018



Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Z grafu č. 6 je patrné, že průměrná výše nemocenského zaznamenala v letech 2010 – 2018 určité výkyvy, nejvyšší byla v roce 2012, kdy činila 379 Kč za den, nejnižší naopak s ohledem na řadu úsporných opatření byla v roce 2013, kdy činila jen 174 Kč. V posledních letech se výše nemocenského vyznačuje mírně vzestupnou tendencí. Z hlediska poměru výše denní nemocenského a výše denní mzdy vypočtená v návaznosti na průměrnou měsíční mzdu v ČR v daném roce, se ukázalo, že s tím, jak rostla mzda, klesal poměr mezi průměrnou dávkou nemocenského a průměrnou mzdou. Na počátku tohoto sledovaného období byl tento poměr 43 %, do roku 2012 vzrostl až na 47 %, následoval propad v roce 2013, kdy prudce poklesla dávka nemocenského a to na 22 % a následně došlo k nárůstu na 38 % a v současnosti s tím, jak rostou mzdy a v nemocenském se uplatňují redukční hranice, dochází k pozvolnému poklesu (v roce 2018 činí poměr 36 %). Při srovnání s léty 1993- 1996, kdy se poměr pohyboval mezi 54 -60 % je však zřejmé, že celkově došlo k poklesu poměru mezi průměrnou výší nemocenského a průměrnou mzdou. Poměr průměrného denního nemocenského a průměrné denní mzdy v jednotlivých letech přehledně představuje tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Poměr průměrného nemocenského ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2010-2018

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Poměr (%)	43 %	42 %	47 %	22 %	38 %	38 %	38 %	37 %	36 %

Zdroj: vlastní výpočty dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Pro účely komparace s jinými dávkami je rovněž potřeba zmínit, že při současné průměrné mzdě ve výši 31 851 Kč, nemocenské od 15. dne činí 557 Kč denně, od 31. dne pracovní neschopnosti se pak jedná o 613 Kč denně a od 61. dne pracovní neschopnosti se pak jedná o 669 Kč.⁷⁰

Vedle výše uvedených skutečností je pak možné porovnat rovněž údaje o počtu nemocensky pojištěných v letech 1993 - 2017, za které je informace k dispozici a nákladech, které byly vynaloženy na výplatu nemocenského. Tyto dvě charakteristiky znázorňuje přiložená tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: Vývoj počtu nemocensky pojištěných osob a výdajů na nemocenské v letech 1993 – 2017

Rok	Počet nemocensky pojištěných (v tis. osob)	Výdaje na nemocenské (v mil Kč)
1993	4 711	9 665
1994	4 756	13 589
1995	4 708	15 416
1996	4 604	17 663
1997	4 834	16 959
1998	4 784	15 733
1999	4 579	16 434
2000	4 518	23 653

⁷⁰ MPSV.CZ : Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11580>

2001	4 484	25 574
2002	4 467	28 222
2003	4 435	29 523
2004	4 389	24 704
2005	4 443	26 258
2006	4 497	26 963
2007	4 597	27 881
2008	4 572	24 769
2009	4 253	18 215
2010	4 311	14 944
2011	4 212	13 354
2012	4 472	11 465
2013	4 440	12 036
2014	4 464	13 881
2015	4 507	15 428
2016	4 571	16 985
2017	4 672	18 290

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2017. Český statistický úřad [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#05>

Z tabulky č. 1 je zřejmé, že počet nemocensky pojištěných osob byl nejvyšší v roce 1997, v letech 1993-1995 byl rovněž poměrně vysoký, od roku 1999 do roku 2004 počet nemocensky pojištěných klesal, stoupat pak začal opětovně v roce 2005, následně v roce 2009 – 2011 poklesl na samotné minimum a poté začal opět stoupat. Je zřejmé, že se zde projevilo několik aspektů. Jednak to bylo zrušení povinnosti platit si nemocenské pojištění u OSVČ, k čemuž došlo od roku 1994,⁷¹ následně se zde projevuje rovněž ekonomický vývoj, kdy je zřejmé, že v letech 2009 – 2011, kdy se projeví naplno dopady ekonomické

⁷¹ POPELKOVÁ, Hana. Nové podmínky pro výplatu nemocenských dávek. Praha: Českomoravská konfederace odborových svaz. 2010. ISBN neuvedeno. (str. 6-7).

krize a bylo možné identifikovat i vysokou míru nezaměstnanosti, byl důvod, proč bylo nemocensky pojištěných jedinců méně. Je také patrné, že v posledních letech s růstem ekonomiky a velmi nízkou nezaměstnaností počet nemocensky pojištěných opětovně narůstá.

Zajímavý je pak trend spojený s výdaji na nemocenské. Je totiž patrné, že na počátku byly tyto výdaje ve srovnání se současností zhruba poloviční, nicméně velmi rychle vzrostly a v roce 2000 již byly vyšší než v roce 2017, což je jedním z důvodů, proč bylo nutné přistoupit k určitým úsporným krokům, které byly v té době velmi intenzivně řešeny, nicméně výdaje vynaložené na nemocenské rostly stále a to až do roku 2003, kdy v souvislosti s legislativními změnami došlo k určitému poklesu, nicméně nadále se až do účinnosti současného zákona č. 187/2006 Sb., držely výdaje na nemocenské pojištění vysoké. Významný pokles byl zaznamenán právě s účinností současného zákona a dále v souvislosti s ekonomickou krizí. V posledních letech s počtem pojištěnců a růstem mezd i zaměstnanosti pak dochází opět k růstu, který však doposud nedosahuje úrovně mezi léty 2000- 2008.

5.3 Ošetřovné v letech 1993 – 2018

Podobně jako nemocenské je i ošetřovné dávkou, která existuje po celé sledované období, s ohledem na skutečnost, že možnost ho čerpat je poměrně omezená s čímž se pojí i nižší výdaje na ošetřovné z prostředků státu, je však možné získat výrazně méně informací o vývoji ošetřovného ve sledovaném období. Přesné informace o průměrné výši ošetřovného v letech 1993 – 2018 tudíž nejsou k dispozici, v roce 2018 by výše ošetřovného v případě průměrné mzdy měla činit 557 Kč za den.⁷²

V každém případě se však podařilo získat například informace o výdajích, které byly na ošetřovné ve sledovaném období vynaloženy. Jak se ukázalo, v roce 1993 se jednalo o 656 milionů korun, v následujících letech byl patrný určitý nárůst, v roce 1996 se tak již jednalo o 927 milionů korun, poté následoval postupný pokles, který byl spjat s úspornými opatřeními, kdy do roku 1999 klesly výdaje vynaložené na ošetřovné na 696 milionů korun, následoval opětovný růst, který kulminoval v roce 2003, kdy bylo na ošetřovné

⁷² MPSV.CZ : Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11580>

vynaloženo celkem 1004 milionů korun. V roce 2004 se projevil pokles na 730 milionů korun, nicméně následovala opět vzrůstající tendence, která je však spíše mírná. V souvislosti s ekonomickou krizí je pak patrný pokles, který je nejvýznamnější v roce 2010, kdy náklady na ošetřovné činily pouze 432 milionů korun, v následujících letech je opět patrný růst, který je nejvýznamnější mezi léty 2015 - 2017 (za rok 2018 doposud nebyla dostupná data), kdy v roce 2017 výdaje na ošetřovné činily 1402 milionů korun. Opomenout samozřejmě nelze ani fakt, že vliv měl počet nemocensky pojištěných, který byl představen v předcházející podkapitole, a to v tabulce č. 4. Celkové shrnutí vývoje výdajů na ošetřovné v jednotlivých letech je znázorněno v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Vývoj výdajů na ošetřovné v letech 1993 - 2017

Rok	Výdaje na ošetřovné (v mil Kč)
1993	656
1994	835
1995	894
1996	927
1997	864
1998	765
1999	696
2000	785
2001	957
2002	893
2003	1 004
2004	730
2005	819
2006	825
2007	893
2008	811
2009	729
2010	432
2011	640

2012	682
2013	843
2014	854
2015	1 062
2016	1 180
2017	1 402

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2017. Český statistický úřad [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#05>

5.4 Dlouhodobé ošetřovné v letech 1993 – 2018

Dlouhodobé ošetřovné bylo do českého právního řádu zavedeno jako nová dávka s účinností od 1.6.2018,⁷³ což je důvodem, proč jeho výši není možné statisticky zpracovat podobně jako u jiných dávek vyplácených z nemocenského pojištění. I přesto byla však snaha alespoň o zjištění základních informací, které byly v listopadu roku 2018 k dispozici. V listopadu roku 2018 byly k dispozici pouze údaje vztahující se k měsícům červenci a srpnu, ve kterých byla dávka vyplácena. Za tyto dva měsíce bylo na dávce vyplaceno celkem 4 miliony korun (3,4 milionu v srpnu roku 2018 a 0,6 milionu v červenci 2018).⁷⁴

Ze statistik MPSV ČR však nevyplývalo, kolik příjemců tuto dávku v uvedeném období čerpalo. Výpočet dávky dlouhodobého ošetřovného je ovšem realizován shodně s výpočtem dávky u ošetřovného, čímž lze konstatovat, že při průměrné mzdě 31 851 Kč by dlouhodobé ošetřovné činilo 557 Kč za den., což při 30 denním kalendářním měsíci znamená 16 710 Kč.⁷⁵

⁷³ § 41 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

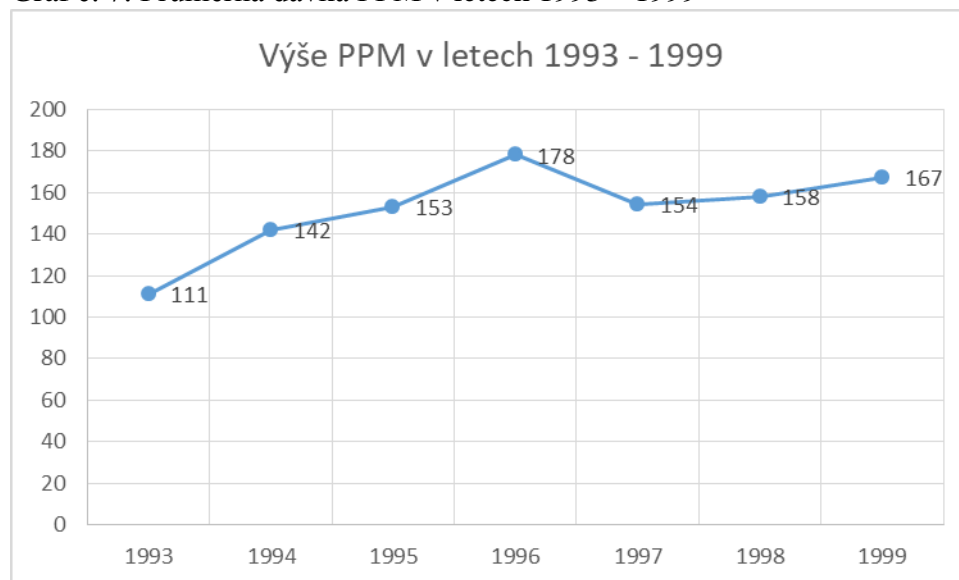
⁷⁴ MPSV. Informace o vyplácených dávkách v resortu MPSV ČR v srpnu 2018 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. [online]. Copyright © [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34352/Informace_o_vyplacenyh_davkach_v_srpnu_2018.pdf

⁷⁵ MPSV.CZ : Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11580>

5.5 Peněžitá pomoc v mateřství v letech 1993 – 2018

Peněžitá pomoc v mateřství patří rovněž k nejvýznamnějším dávkám hrazeným z nemocenského pojištění. V současné době při průměrné mzdě 31 851 Kč činí peněžitá pomoc v mateřství, kterou obdrží osoba s průměrnou mzdou 21 600 Kč měsíčně, resp. 720 Kč za den.⁷⁶ Pokud se týká průměrné dávky, která byla vyplácena v letech 1993 – 2018, prošla výše dávky poměrně velkým vývojem stejně jako poměr průměrné dávky PPM a průměrné mzdy. Pojednání o vývoji výše průměrné peněžitě pomoci v mateřství v letech 1993 – 2018 je opět rozděleno do tří grafů, kdy graf č. 7 znázorňuje výsledky pro roky 1993 – 1999, graf č. 8 výsledky pro roky 2000 – 2009 a graf č. 9 výsledky pro roky 2010 – 2018.

Graf č. 7: Průměrná dávka PPM v letech 1993 – 1999



Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Z grafu č. 7 je zřejmé, že průměrná dávka peněžitě pomoci v mateřství na počátku sledovaného období poměrně rychle rostla, přičemž křivka je velmi podobná křivce nemocenského, byť jednotlivé hodnoty jsou odlišné, až na výjimky spíše o něco málo vyšší než u nemocenského. V tabulce č. 6 je pak znázorněn poměr mezi průměrnou výší PPM a průměrnou mzdou v jednotlivých letech v ČR. Jak je zřejmé, i tento poměr je obvykle

⁷⁶ MPSV.CZ : Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11580>

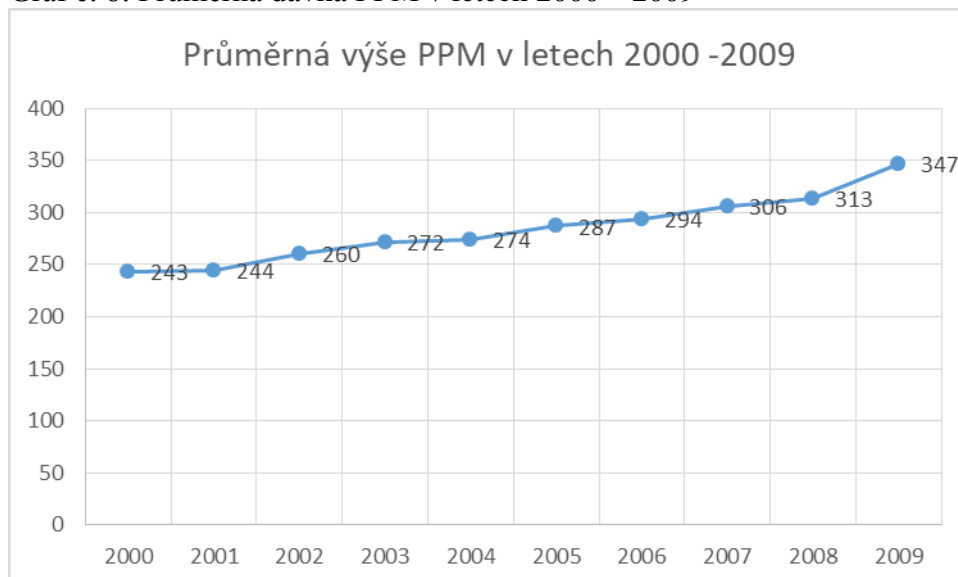
mírně vyšší než u nemocenského, přičemž nejvyšší byl na počátku sledovaného období a později má sestupnou tendenci, výjimkou je zde rok 1996.

Tabulka č. 6: Poměr průměrné PPM ve vztahu k průměrné mzdě v letech 1993 – 1999

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Poměr (%)	57%	61%	55%	54%	43%	40%	39%

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr a MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Graf č. 8: Průměrná dávka PPM v letech 2000 – 2009



Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

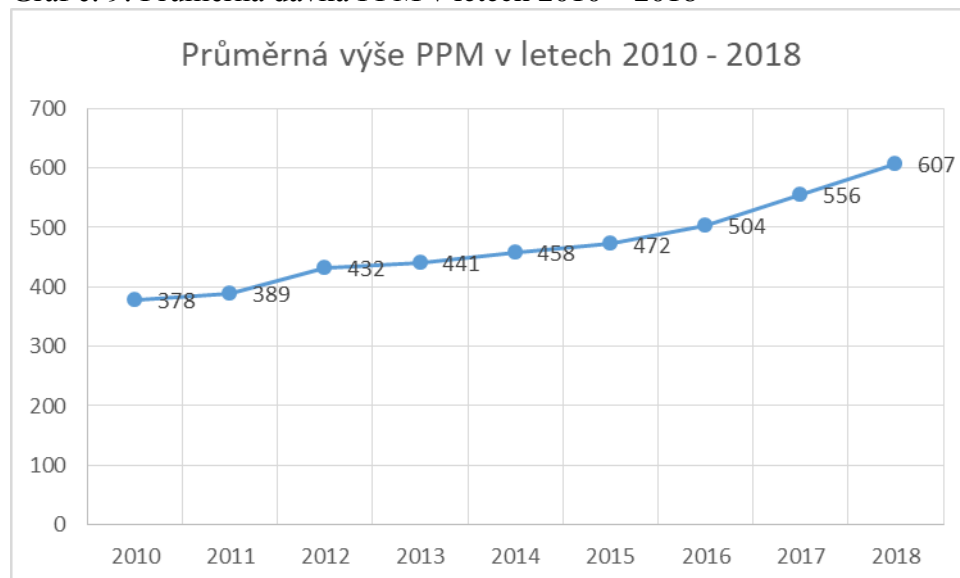
Z grafu č. 8 je patrné, že i v letech 2000 – 2009 docházelo k růstu peněžité pomoci v mateřství, nicméně ve srovnání s lety 1993 – 1999 se jednalo spíše o mírný růst. To se projevilo i v poměru mezi průměrnou výší PPM a průměrnou mzdou, na kterou se zaměřuje tabulka č. 7, ze které je patrné, že poměr mezi výší PPM a průměrnou mzdou se postupně snižoval, což bylo dáno jednak úspornými opatřeními, jednak skutečností, že legislativa často nezvládala reagovat na měnící se podmínky na trhu.

Tabulka č. 7: Poměr průměrné PPM ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2000 - 2009

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Poměr (%)	54%	50%	49%	48%	46%	45%	44%	43%	40%	43%

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr a MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Graf č. 9: Průměrná dávka PPM v letech 2010 – 2018



Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Významný nárůst PPM byl patrný mezi roky 2008-2010, posléze pokračoval až do roku 2015 spíše mírný nárůst, od roku 2016 však PPM opět roste poměrně rychle, což je patrně dáno především růstem mezd, vliv samozřejmě může mít i plánování rodičovství, kdy žena cíleně před tím, než plánuje mít potomstvo vyhledává finančně lépe ohodnocené zaměstnání. Poměr mezi průměrnou výší PPM a průměrnou mzdou je představen v tabulce č. 8, ze které plyne, že poměr průměrné dávky PPM ve vztahu k průměrné mzdě v posledních letech mírně vzrůstá, což může být dáno jak již výše uvedenými faktory, tak i legislativními změnami ve prospěch PPM.

Tabulka č. 8: Poměr průměrné PPM ve vztahu k průměrné mzdě v letech 2010 – 2018

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Poměr (%)	49%	49%	53%	55%	55%	55%	56%	57%	57%

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr a MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

Tabulka č. 9 pak znázorňuje vývoj výdajů vynaložených na peněžitou pomoc v mateřství, které od roku 1993 až do současnosti neustále vzrůstají.

Tabulka č. 9: Vývoj výdajů na peněžitou pomoc v mateřství v letech 1993 - 2017

Rok	Výdaje na PPM (v mil Kč)
1993	1 623
1994	1 732
1995	1 722
1996	1 811
1997	1 963
1998	2 028
1999	2 151
2000	2 759
2001	3 047
2002	3 487
2003	3 774
2004	4 123
2005	4 579
2006	4 981
2007	5 893
2008	6 297
2009	7 084
2010	7 410

2011	7 506
2012	7 224
2013	7 258
2014	7 334
2015	7 611
2016	8 110
2017	8 616

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2017. Český statistický úřad [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#05>

5.6 Dávka otcovské poporodní péče v letech 1993 – 2018

Dávka otcovské poporodní péče je dávkou, kterou lze přiznat od 1.2.2018,⁷⁷ tudíž jde opět o jednu z dávek, ke které bylo k dispozici jen minimum dat a tato data byla velmi kusá, neumožňovala tak rozsáhlejší srovnání. Opět byly informace zjišťovány k srpnu 2018, za který byly statistiky k dispozici, což znamenalo, že dávku bylo možné čerpat v uplynulých šesti měsících, nikoliv po dobu celého roku. Mezi únorem a srpnem roku 2018 bylo na dávce z nemocenského pojištění vyplaceno celkem 136,1 milionu korun, opět nebylo možné dohledat počet příjemců, nicméně výše dávky při průměrné mzdě v souladu s aktuální legislativou činila 721 Kč denně, což při sedmi dnech podpůrčí doby znamená 5047 Kč za celou podpůrčí dobu.⁷⁸

5.7 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství v letech 1993 - 2018

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je vůbec nejméně využívanou dávkou z nemocenského pojištění, se kterou se lze v českém právním řádu setkat. Z tohoto důvodu je jí v odborných statistikách věnována jen minimální pozornost, neboť i výdaje jsou ve

⁷⁷ ČSSZ. Dávka otcovské poporodní péče - otcovská - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. Česká republika, 2018 [cit. 8.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/otcovska.htm>

⁷⁸ MPSV.CZ : Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11580>

srovnání s jinými dávkami ve své podstatě zanedbatelné. Například v roce 2017 se vyplácelo pouze okolo 200 dávek za měsíc v celé ČR. S tím se pojí i výdaje, které například za celý rok 2017 činily 8,4 milionu korun.⁷⁹ Vzhledem k tomu, že výše dávky je tvořena rozdílem mezi výší redukovaného vyměřovacího základu ze mzdy ke dni převedení na jiné pracovní místo a po převedení, nelze také výši dávky v podstatě žádným relevantním způsobem dopočítat, neboť je velmi individuální. Statistiky týkající se přímo výše dávky tak nejsou k dispozici. Přesto stojí za zmínku hned několik významných skutečností.

Předně se jedná o dávku, která je ve statistických evidencích relevantním způsobem sledována až od roku 1997, což je zohledněno i v příložené tabulce č. 10, ze které plyne, jak se vyvíjely výdaje vynaložené na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Z tabulky č. 10 je pak zřejmé, že ačkoliv výdaje na VPTM do určité míry kolísají, z dlouhodobého hlediska je patrná spíše sestupná tendence, což ovšem nemusí znamenat úsporu v rozpočtu, neboť častokrát se situace řeší tak, že žena sice nepobírá VPTM, ale odchází například v těhotenství přímo do pracovní neschopnosti, což může vést k tomu, že náklady, které jsou vynakládány mohou být i vyšší. Zatímco v roce 1997 byl celoroční náklad na VPTM 11 milionů korun, v letech 2004 – 2010 se jednalo jen o 4 miliony korun, následně došlo k určitému nárůstu, v roce 2017 se jak již bylo uvedeno jednalo o 8 milionu korun, v předcházejících letech 2014-2016 dokonce o 9 milionů korun.⁸⁰ Je však nutné s ohledem na vývoj mezd také uvažovat skutečnost, že ačkoliv výdaje nejsou výrazně nižší od roku 1997, kdy se jednalo o 11 milionů korun, lze mít za to, že s ohledem na vyšší mzdy a tudíž i vyšší vyměřovací základy, ze kterých se počítá samotná výše dávky, je zřejmé, že tuto dávku čerpá spíše menší počet pojištěnek, to potvrzují i údaje MPSV.

⁷⁹ MPSV ČR. Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. [online]. Copyright © 2017 [cit. 28.11.2018]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/34376/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialnich_veci_2017.pdf

⁸⁰ ČSÚ. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2017. Český statistický úřad [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#05>

Tabulka č. 10: Vývoj výdajů na VPTM v letech 1997 - 2017

Rok	Výdaje na VPTM (v mil Kč)
1997	11
1998	7
1999	6
2000	8
2001	7
2002	7
2003	6
2004	5
2005	5
2006	4
2007	4
2008	4
2009	5
2010	4
2011	6
2012	7
2013	7
2014	9
2015	9
2016	9
2017	8

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2017. Český statistický úřad [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#05>

6 Zhodnocení a návrhy de lege ferenda

Na počátku zhodnocení výzkumu je nutné zjistit, zda se podařilo naplnit cíle a co se podařilo jejich prostřednictvím zjistit. Předkládaná práce si kladla za cíl v teoretické části jednak zajistit kvalitní teoretický úvod do zkoumané problematiky nemocenských dávek v ČR s ohledem na její komplexnost, a zároveň samozřejmě také poskytnout kvalitní teoretický rámec pro následnou praktickou část bakalářské práce. Stěžejní význam zde mělo studium různých variant právních předpisů účinných v jednotlivých letech, které napomohly zmapovat právě otázky vývoje jednotlivých dávek z nemocenského pojištění. Na řadu informací z teoretické části pak navazují informace v části praktické, které jsou v některých případech přímo interpretovány právě v souladu s teoretickými poznatky.

Cílem praktické části práce pak bylo zmapovat a porovnat vývoj výše dávek nemocenského pojištění u nás, a to za období let 1993-2018. Ukázalo se, že ne všechny statistické údaje jsou k dispozici za celé sledované období, ve kterém se navíc měnila legislativa, měnily se podmínky pro výpočet dávek stejně jako podmínky pro jejich přiznání, měnila se ekonomická i politická situace, což rovněž vývoj dávek ovlivnilo. Celkově však byly veškeré dávky vyplácené z nemocenského pojištění nejen představeny, ale bylo pojednáno o legislativních změnách spojených s těmito dávkami a byly představeny i z hlediska vývoje výdajů, které na ně byly vynaloženy z hlediska průměrné výše konkrétní dávky (pokud byly informace k dispozici) a z hlediska poměru mezi výší dávky a průměrnou výší mzdy.

Pokud se týká vývoje dávek, je sledována jednak struktura dávek z nemocenského pojištění, jednak jejich výše, čímž dílčím cílem č. 1 je porovnání výše nemocenských dávek za určitá období, porovnání výše dávek vůči průměrné mzdě. Z důvodu nedostatku informací o průměrných vyplácených dávkách stejně jako skutečnost, že dvě ze sledovaných dávek jsou zcela novými dávkami, zavedenými až v roce 2018, tudíž se srovnání nedalo zcela realizovat. Srovnání výše dávek, která ve sledovaném období kolísala, lze říci, že na počátku sledovaného období jak nemocenské, tak peněžitá pomoc v mateřství velmi intenzivně rostly stejně jako výdaje, které byly na tyto dávky

vynaloženy, následně došlo ke zpomalení růstu, resp. ke stagnaci, v některých letech dokonce k poklesu, který byl dán především úspornými opatřeními, která se začala uplatňovat již na přelomu tisíciletí, nicméně velmi intenzivně se pak projevila v souvislosti s ekonomickou krizí, která Českou republiku postihla nejvíce v letech 2008 - 2009 a následně poměrně dlouho doznívala, což se projevilo v oblasti dávek z nemocenského pojištění v letech 2010 – 2013. Následně byl patrný opětovný růst výše dávek, který koreluje s růstem mezd, tedy i průměrné mzdy. Sledován byl rovněž poměr mezi průměrnou výší dávky nemocenského a peněžitou pomocí v mateřství (kde se údaje podařilo zjistit), kde se ukázalo, že poměr mezi nemocenským a peněžitou pomocí v mateřství byl na počátku sledovaného období vyšší (např. u nemocenského 54 - 60 %), poté začal být v souvislosti s úspornými opatřeními snižován, v současnosti se tak pohybuje okolo 36 %. Podobný vývoj zaznamenala i peněžitá pomoc v mateřství s tím rozdílem, že poměr peněžitou pomocí v mateřství a průměrné mzdy byl vyšší.

Dílčím cílem č. 2 potom bylo provést návrh na změnu či úpravu zákonných ustanovení. Předně je třeba říci, že byly v letošním roce do české legislativy zavedeny dvě nové dávky z nemocenského pojištění, a to dávka otcovské poporodní péče a dlouhodobé ošetřovné. V této souvislosti ovšem lze mít za to, že v současné době lze dávku otcovské poporodní péče pobírat pouze po dobu sedmi kalendářních dnů,⁸¹ což je z hlediska navázání vztahu otce s dítětem či pomoci matce, která je po porodu poměrně krátká doba. Z tohoto důvodu by bylo žádoucí poskytovat dávku po delší časový úsek, optimálně alespoň po dobu 14 dní.

Naopak je zřejmé, že vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je dávkou využívanou minimálně, což je důvodem, proč by bylo vhodné ji zcela zrušit, resp. pravidla pro vyrovnání rozdílu ve výši mzdy by měla řešit pracovní právo, například stanovením povinnosti zaměstnavatele mzdu do určité míry „dorovnat,“ i když bude zaměstnankyně pracovat na pozici s horším pracovním ohodnocením z důvodu těhotenství nebo mateřství.

S ohledem na výši výdajů je pak otázkou, zda mírně nezvýšit příspěvek na nemocenské pojištění, aby bylo možné potřebným poskytnout dávky, které jim zajistí možnost důstojně fungovat (zejména je to žádoucí např. u peněžitou pomocí v mateřství, ale význam má tento fakt i u ošetřovného (zejména v případě, kdy je ošetřováno dítě) a především u

⁸¹ § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

dlouhodobého ošetrového, kdy jedinec na relativně dlouhou dobu opouští své zaměstnání a věnuje se ošetrování jiné osoby, což je záslužná činnost, nicméně např. v profesním životě je situace, kdy člověk na pracovišti několik měsíců není přítomen, obvykle určitým negativem.

7 Závěr

Tématem této práce byly nemocenské dávky v právní úpravě a praxi v České republice. Cílem, který si práce stanovila, bylo zmapovat a porovnat vývoj výše dávek nemocenského pojištění u nás, a to za období let 1993-2018. Jak se ukázalo, dávky z nemocenského pojištění i samotná koncepce nemocenského pojištění se v letech 1993 2018 v souvislosti se změnami politickými, ekonomickými i sociálními poměrně zásadně měnily, což vedlo k tomu, že se ukázalo, že problematika je poměrně rozsáhlá a zmapovat celou problematiku je takřka nemožné, brání tomu leckdy i absence dostupnosti relevantních dat (např. průměrné výše dávek v jednotlivých letech). Ve své podstatě se tak ukázalo, že problematika je velmi zajímavá a lze na ni nahlížet z více různých úhlů pohledu. Lze konstatovat, že se podařilo získat určité informace o nemocenském pojištění po celou dobu existence samostatné České republiky, na druhou stranu se ukázalo, že změny mezi rokem 1993 až do roku 2018 byly velkého koncepčního rázu.

Do budoucna by bylo zcela jistě zajímavé vybrat si třeba jen jednu dávku (například nemocenské jako tu nejdůležitější dávku systému nebo peněžitou pomoc v mateřství) a zmapovat řadu dalších údajů, které jsou o těchto dávkách k dispozici stejně jako se detailněji zaměřit na vývoj legislativy upravující jednotlivé dávky, kde byly obvykle v této práci postiženy ty nejdůležitější změny, nicméně některé dílčí aspekty bylo nutné s ohledem na rozsah pominout.

Důležitým výstupem práce je pak zjištění, jaký je poměr mezi průměrnou výší některých dávek a průměrnou mzdou, což svědčí o tom, do jaké míry poskytují dávky skutečně občanovi v situaci, kdy potřebuje čerpat dávku nemocenského pojištění, ekonomické zabezpečení. Vyjma peněžité pomoci v mateřství je totiž zabezpečení poměrně nízké, což může některé nízkopříjmové jedince a rodiny ohrozit, na druhou stranu s ohledem na výši výdajů, které jsou na dávky vynakládány, není možné dávky jen zvyšovat, je nutné případně zvýšit i výši příspěvku na nemocenské pojištění. De lege ferenda by bylo rovněž vhodné prodloužit dávku otcovské poporodní péče a zrušit vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (zde by bylo možné přesunout povinnost nahradit rozdíl v příjmu na zaměstnavatele). Jinak lze konstatovat, že je v současné době systém dávek z nemocenského pojištění poměrně dobře nastaven.

8 Použitá literatura

- ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: Úvod do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-7995-9.
- HALÍŘOVÁ, Gabriela. Ochrana těhotných žen a matek při změně pracovního poměru. *Právní rozhledy*. 2003, (11). ISSN 1210-6410.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada Publishing, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5.
- POPELKOVÁ, Hana. Nové podmínky pro výplatu nemocenských dávek. Praha: Českomoravská konfederace odborových svaz. 2010. ISBN neuvedeno.
- PŘIB, Jan. Nová úprava nemocenského pojištění. *Právní rozhledy*. 2006, (12). ISSN 1210-6410.
- PŘIB, Jan. *Nemocenské pojištění v praxi: zákon s výkladem k 1.1.2010*. Praha: Grada, 2010. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-77948.
- SCHMIED, Zdeněk, Marta ŽENÍŠKOVÁ, Jaroslava KODROVÁ a František VLASÁK. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance : při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě*. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 9788072637973 (str. 31).
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9, s. 389.
- TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6.
- ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Zákon o nemocenském pojištění: od 1.1.2012: s komentářem a příklady*. Olomouc: ANAG, 2011. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 9788072637256.
- ČSSZ. Dávka otcovské poporodní péče - otcovská - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. Česká republika, 2018 [cit. 8.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/otcovska.htm>

- ČSSZ. Ošetřovné - Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. 2017 [cit. 11.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>
- ČSSZ. Dlouhodobé ošetřovné - od 1. 6. 2018 - Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. 2018 [cit. 12.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/dlouhodobeeosetrovne.htm>
- ČSSZ. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. Česká republika, 2017 [cit. 13.11.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi.htm>
- ČSÚ. Mzdy, náklady práce - časové řady. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr
- ČSÚ. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2017. Český statistický úřad [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2017-8jcopi31rm#05>
- ČTK. Pro rodiče s dětmi v nemocnici neplatí nové ošetřovatelské volno. Lidé mohou získat dlouhodobé ošetřovné. *IHned.cz* [online]. 2018 [cit. 13.11.2018]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66156590-pro-rodice-s-detmi-v-nemocnici-neplati-nove-osetrovatelske-volno-lide-mohou-ziskat-dlouhodobeeosetrovne>
- MPSV.CZ: Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11580>
- MPSV. Analýza vývoje nemocenského pojištění. [online]. Česká republika, 2017 [cit. 8.11.2018] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/32895/Analyza_vyvoje_nemocenskeho_pojisteni_2017.pdf
- MPSV.CZ: Nemocenské pojištění. [online]. Copyright © 2018 [cit. 27.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>
- Nemocenské pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2018 [cit. 2.10.2018]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/>

- Nemocenské pojištění v roce 2018. *Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky* [online]. Česká republika, 2018 [cit. 6.10.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>
- Ochrana odborových práv. Českomoravská konfederace odborových svazů [cit. 15.2.2019]. Dostupné také z: <https://www.cmkos.cz/cs/obsah/308/ochrana-odborovych-prav/13219>
- Systém sociálního zabezpečení v České republice. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2018, 2009 [cit. 3.10.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf
- Nařízení vlády č. 343/2017 Sb., Nařízení vlády o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2016, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2016, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2018 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2018 a o zvýšení důchodů v roce 2018.
- Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců.
- Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavcích na děti.
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.
- Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

-